Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Эрхэтэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 282 (14302) | 1973 оной декабриин 1, суббото | Сэн 2 мүнгэн

Социалис Ажалай Герой
Надежда Лазаревна ТАДВАШКИНА
табан жэлэйнгээ түсэб дүүргэбэ!
Суута һаалишанда—алдар соло!

ДАБААН ДЭЭРЭ ГАРАГДАА

Сэлэнгын совхозой һаалишан, Социалис Ажалай Герой Надежда Лазаревна Тадвашкина һү һааха табан жэлэйнгээ түсэб хоёр жэл 11 һара соо дүүргэбэ. Энээн тухайгаа газетын корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө тэрэ иигэжэ мэдүүлээ:

«Табан жэлэй түсэб» гэһэн үгэ намда багаһаам хойшо мэдээжэ. Саг ерэхэ бүри тэрэнэй ушар удха гүнзэгырдэг. Тиимэл хадаа табан жэлэй түсэбүүд гээшэ бүхы оронoймнай, республика, область район, колхоз, совхоз бүхэнэй хүгжэлтын табсангууд болоно.

Табан жэл гээшэ ажалша хүндэ дүтэ, тэрэнэй зайлашагүй хубинь болоно. Тиимэл хадань бидэнэр «манай табан жэл—минии табан жэл» гэлсэдэг гээшэбди. Мүнөө би өөрынгөө табан жэлые дүүргээб гэжэ баяртайгаар мэдээсэнэб.

Юһэдэхи табан жэлэй эхиндэ арга боломжонуудаа хаража үзөөд, түсэбтэ даабаринуудаа гурбан жэл хахадта гэхэ гү, 1974 оной июлиин эхеэр дүүргэхэ гэжэ үгэеэ үгөө һэм.

Түсэбтэ даабарни иимэ байгаа: 1971 ондо бүхы үнеэдһээ 504 центнер, 1972 ондо—598, 1973 ондо — 565, 1974 ондо—595, 1975 ондо—622 центнер һү һааха байгааб. Энэ түсэбэй ёһоор жэл бүхэндэ үнеэн бүриһөө һаагдаха һүнэй хэмжээе 10 процентээр дээшэлүүлхээр хараалагданхай. Тингэжэ табан жэлэй туршада бүхыдөө 2884 центнер һү һааха түсэбтэй һэм.

Табан жэлэй энэ дабаан 1973 оной ноябриин 30-да гэхэ гү, али хоёр жэл 11 һарада дабагдаа гэжэ баяртайгаар мэдүүлнэб. Юуб гэхэдэ, табан жэлэй түрүүшын үдэрһөө, түрүүшын һараһаа, түрүүшын жэлһээ ажални урагшатай ябаа. Жэшээнь, түрүүшын жэлдэ даалгагдаһан үнеэдһээ 950 центнер, хоёрдохи жэлдэ — 868 центнер, гурбадахи жэлэй 10 һарада — 998 центнер һаагдаа. Тингэжэ ноябриин эхеэр табан жэлэй түсэбтэ үшөө 68 центнер һүн дутаад байгаа. Ноябриин 28-да тэрэнэй 65 центнерынь һаагдаһан, ноябриин 29—30-най үдэрнүүдтэ үлөөшэ гурбан центнер һүн абтаа. Тингэжэ табан жэлэй түсэб дүүргэгдэбэ!

Табан жэлэй дабаан дээрэ гараадшье байхадаа толгоймни эрьенэгүй. Дүтын, холыншье зорилгонууд элеэр обёорогдоно. 1973 оной эсэс хүрэтэр үнеэн бүриһөө энэ жэлдэ һаагдаха һүнэй хэмжээе 6000 килограммда хүргэхэ хүсэлэнтэйб. Юуб гэхэдэ, үнгэрһэн арбан һарын туршада үнеэн бүриһөө 5256 килограмм һүн һаагдажа, тэрэ тоодо октябрьда—420 килограмм абтаа һэн. Ноябрь, декабрь һарануудта үнеэн бүриһөө 400 килограмм һү һаабал, январиин 1 хүрэтэр тэрэмни 6056 килограммда хүрэхэ жэшээтэй. Теэд, бодото дээрээ ноябрьда үнеэн бүриһөө 340 килограмм шахуу һаагдаа. Юуб гэхэдэ, энэ һарада үнеэдэймни хахад хубинь шэргэнхэй байгаа бшуу. Декабрьда олон үнеэдни тугаллаха, тингэжэ һүн ехээр һаагдаха ушартай

1974 ондо хэды шэнээн һү һааха байһанаа һайса тоолоогүй байнаб. Зүгөөр үнеэн бүриһөө 6000 килограммай хэмжээнһээ доошолхогүйб гэжэ һанагдана.

Зай, үглөөдэрһөө арбадахи табан жэлэй түсэбөөр ажаллажа эхилхэмни гээшэ.

БАТА БЭХИ ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ, ГҮРЭНҮҮДЭЙ ХООРОНДЫН ХАРИЛСАА ХОЛБООНОЙ ТҮЛӨӨ

...И, ноябриин 29. ...ай тусхай корр.). ... дээдэ палатануу... ...дай палатын ба штадуудай соведэй хамтын заседани Индиин Республикын парламентын байшан соо мүнөөдэр болоо.

Парламентын гэшүүд, олон тоото айлшад удаан саг соо нэрьесэ альга ташажа, КПССэй ЦК-гай Генеральна секретарь, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн Л. И. Брежневые амаршалаа.

Индиин Премьер-Министр Индира Ганди заседанида хабаадалсажа, парламентын гэшүүдэй зүгһөө хани халуунаар угтагдаһан байна.

Заседании нээхэдээ Индиин Республикын вице-президент д-р Г. С. Патхак Л. И. Брежневтэ амаршалгын үгөөр хандаа.

Д-р Г. С. ПАТХАГАЙ хэлэһэн үгэ

...Генеральна секретарь, ...ин парламентын гэ... болон арадай зүгһөө ...ниие амаршалха ехэ ... намда тудаба. Ин... ...эн сэхэ хани. Инди... ...а бэхи хани холбоо... ...оной агууехэ ба хүн... ...тэлбэрилэгшэ байһан ... бидэнэр хани халуу... ...нэн зүрхэнһөө амар... ...и. Энэ хани барисаа... бидэнэр баясадаг, ...дог байнабди. Ма... ...ндо айлшалалгатнай ...ноймнай 800 мил... ...то хүн зониие нэгэ... харилсаа саашадань ...үүлэн нягтаруулга... ...тэ туһа нэмэри бо... ...йна.

...Генеральна секре... ...а— Агууехэ Октяб... ...волюциин үзэл сур... ...нүлөөн доро урган ... элитэ ехэ хүн боло... ...т. Тус революци ...француз революциһаа ...лхэйн түүхэдэ боло... ...эхэ ушарнуудай нэ... ...но гэжэ манай хүндэ... ...агша Джавахарлал ...өө 1927 ондо хэлэ... ...а юм. Тиихэдээ до... ...гдаһан гайхамшаг ...е Джавахарлал Не... ...э хэлэһэн юм. 1917 ...волюциһаа уламжа... сүлөөрһэн эршэтэ ... барагдаагүй, эдэ ... түүхэтэ удха ша... ...байгаа, байһааршье, ... хэрэгсээнгүй гара... ...ье шадахагүй гээд ...һэн юм.

...эй байгуулагдаһаар ... ойе һайндэрлэлгэ... ...а айлшалжа ошоһо... ...айн һананаб. Энэ ха... ...гдашагүй һайндэр ... Тус һайндэр совет ...гэдэлые, мүн эр... ..., бүри удха түгэл... ...байдал тогтоохоор ... шиидэнги байһые ... Тус һайндэр фа... ...һамна зада сохихын ... дэлхэйн хоёрдохи ...үедэ Танай ороной ... хохидолдо ороһые ... лэ һануулаа. Та... ...ндо хэсүү бэрхэтэй ... тохёолдоод байхада, бүхы дайнда солдат шэнгеэр ябажа гарахадаа, Танай дүүргэһэн үүргээр бидэнэр баясанабди.

Мүнөө Советскэ Союз уласхоорондын хэрэгүүдтэ түгэлдэр хүсэн болоно. Энэ яахадаа бүри шухалаб гэхэдэ, Советскэ Союзай гадаадын политика, тэрэшэлэн Индиин гадаадын политика уласхоорондын эб найрамдал бэхижүүлгэдэ, гүрэнүүдэй хоорондын амгалан ёһоной харилсаа холбоо хүгжөөлгэдэ, империализм, колониализм болон шэнэ түхэлэй колониализмда эсэргүүсэн тэмсэжэ байдаг арадуудта дэмжэлгэ үзүүлгэдэ, өөһэдынгөө оронуудай политическэ ба экономическа бэеэ даанхай байдал бэхижүүлгэдэ зорюулагдана.

Олон һалбаринуудай талаар манай хоёр орон харилсаа холбоотой. Индидэ тохёолдоһон бүхы шахуу бэрхэшээлнүүдэй үедэ Индиие Советскэ Союзай шууд сэхээр дэмжэдэг байһые манай орон гүнзэгы ехээр мэдэрнэ, тэрээндэ баясхалан хүргэнэ. 1971 ондо Советскэ Союзай арадай болон правительствын талархал ба дэмжэлгые бидэнэр һайнаар һананабди. Индустриализациин болон өөрыгөө хангалгын талаар дэбжэлтэ туйлаха зорилгоор Индиин гаргадаг хүсэлэл оролдолгодо Советскэ Союз гайхамшаг туһа нэмэри оруулаа. Металлурги, машина бүтээлгэ, энергетикэ, нефтиин уурхайнуудые бэдэрэлгэ ба нефть шанаржуулга гэхэ зэргын промышленностиин элдэб һалбаринуудта баригдаһан предприятинуудые—энэ хахарилсаа холбооной олон тодорхой жэшээнүүдые бидэнэр мүнөө харанабди.

Тэгшэ эрхэ, бэеэ даанхай ба али алиндаа ашагтай туһатай байлгада үндэһэлэн манай хоёр ороной хоорондохи харилсаа холбоон хододоо байгуулагдана. Энэдхэг-совет хани барисаан ушар байдалһаа уламжалан гарадаг һанамжануудта үндэһэлдэг бэшэ юм. Манай арадууд, манай гүрэнүүд эгээн лэ хүндэ хүшэр үе сагташье суг ябаа, тиимэһээ манай хани барисаан удаан сагай эрмэлзэлгэ хүсэлнүүдтэ тааралдана.

Эб найрамдал, хани барисаан, харилсаа холбоон тухай договорые Инди ба Советскэ Союз хоёр бага үлүүтэй жэлэй урда тээ баталаа һэн. Тус договор хадаа манай хоёр ороной хоорондо хэдэн арбаар жэлэй турша соо хүгжэһэн дүтын, хани халуун харилсаануудай эгээн лэ дээдэ түгэсхэлэйнь шата болоно. Хоёр гүрэнэй хоорондохи хани барисаа, харилсаа холбоо хүгжөөлгэдэ тус документ соо гол анхарал хандуулагдана, нэгэн доро национальна бэе даанхай, бүрин эрхэтэ байдалые, газар уһанайнгаа бүрин бүтэн байлгые, бэе бэеынгээ дотоодын хэрэгүүдтэ хамааралсахагүй ябадалые хүндэлхэ гэһэн гол ёһонууд лаблагданхай. Эдэ гол ёһонуудые манай оронууд гадаадынгаа политикада хододоол хүтэлбэри болгодог юм.

Бүлэглэлнүүдтэ хабаадалсахагүй, мүн олон жэлэй урда тээ премьер-министр Джавахарлал Неругэй соносхоһон энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха гол ёһонуудта үндэһэлдэг гадаадын политикые Инди бэеэ даанхай болоһон сагһаа хойшо бэелүүлнэ. Бусад оронуудтай өөрынгөө харилсаа байгуулхадаа, эдэ гол ёһонуудые хүсэлэл оролдолгоёо гамнангүйгөөр хэрэглэхээр бидэнэр хэлбэришэгүй шиидэнги байнабди. Бүлэглэлнүүдтэ хабаадалсахагүй гээшэ уласхоорондын эб найрамдал ба тогтууритай байдал хангалгада, дэлхэй дээрэ шахардуу шанга байдал һулаваруулгада туһа нэмэри оруулжа шадахаар политика байһан дээрэһээнь Советскэ Союз ехэ удха шанартайда тоолоно. Энээниинь бидэнэр үндэрөөр сэгнэнэбди.

Г-н Генеральна секретарь, энэ түбэй зал соо гүрэнэй олон ажал ябуулагшадые бидэнэр амаршалха зол хубитай байгаабди. Харин мүнөө уласхоорондын агууехэ ба холо харадаг ударидагшые бидэнэр амаршалжа байхаһаа гадна; манай дэлхэй дээрэ хани барисаа эб найрамдал хүгжөөхын тулада Танай гаргадаг эсэшэ сусашагүй оролдолгын хойноһоо бидэнэр ехэ һонирхолтойгоор, баяртайгаар ажаглан хаража байдагбди. Индиин агууехэ, үнэн сэхэ хани бологшо Таниие бидэнэр амаршалнабди. Эгээл иимэһээ энэ үдэрые бидэнэр үни удаан саг соо мартахагүйбди.

Манай парламентын гэшүүдтэ хандан үгэ хэлэхыетнай Таниие угаа ехэ һаналаа хананганяар би уринаб.

***

Шанга альга ташалгаар угтагдан. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев парламентын заседани дээрэ үгэ хэлээ.

Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ хэлэһэн үгэ

Хүндэтэ господин Вице-президент!

Хүндэтэ госпожа Премьер-Министр!

Хүндэтэ господанар, палатануудай түрүүлэгшэнэр!

Парламентын хүндэтэ гэшүүд!

Танай ороной хуули гаргадаг дээдын орган болохо Индиин Республикын парламентда үгэ хэлэхэ арга олгожо, намайе ехээр тиигэжэ хүндэлһэнэйтнай түлөө түбхын түрүүндэ баяр баясхалангаа хүргэнэб. Индиин политическэ ажабайдалда парламент ямар ехэ үүргэ дүүргэдэг бэ гэжэ би һайн мэдэнэб.

Энэ ушараар дашарамдуулан, минии сугтаа хүдэлдэг нүхэдһөө—СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүдһээ, бүхы совет парламентаринуудһаа таанадта үнэн зүрхэнэй амаршалга хүргэжэ, һайн һайханиие хүсэнэб.

Хүндэтэ нүхэд!

Республикын Премьер-Министр, хүндэтэ г-жа Индира Гандиин урин зулгы уряалаар танай орондо бидэнэр ерээбди. Энэ уряалые сэдьхэлээ хананганяар хүлеэн абаа һэмди гэжэ таанадта хэлэхэ ёһотойб.

Индитэй хани барисаагаа бэхижүүлхэ, харилсаагаа али бүхы талаар хүгжөөхэ гээшэ ехэ удха шанартай гэжэ Советскэ Союз тоолодог.

Үнинһөө хойшо манай оронуудай хоорондо тогтоһон амгалан ёһоной, һайн хүршын харилсаан эндэ нилээд ехэ үүргэ дүүргээ. Манай харилсаан дайгаар гү, али элдэб хёмороо зүрилдөөгөөр нэгэтэшье муудхагдаагүй юм. Совет-энэдхэг харилсаанай бүхы түүхэдэ манай арадууд бэе бэедээ улам ехээр талархадаг, бэе бэеэ улам ехээр хүндэлдэг боложо байгаа юм.

Совет хүнүүд эрхэ сүлөөгэйнгөө, бэеэ даанхай байдалайнгаа түлөө тэмсэжэ байгаа энэдхэг арадай талада хододоо байһан, үнэн зүрхэнһөө тэдэниие дэмжэдэг, амжалтануудтань баярладаг байгаа. Бүри манай энэ зуунай һаяхан эхилээд байха үедэ совет гүрэнэй үндэһэ һуури табигша В. И. Ленин Индидэ колонизаторнуудай зоргоороо аашалалгые айхабтар абьяастайгаар шэлээ һэн. Индиин арадай хүсэндэ тон ехээр этигэжэ, колониальна эзэрхэлгэ гээшэ заатагүй унан һалаха гэжэ урдшалан хэлэһэн юм.

Энэдхэг арад, тэрэнэй элитэ ехэ ударидагшад өөрынгөө талаһаа манай революцида, Совет орон дотор шэнэ общество байгуулха хэрэгтэ халуун анхаралаа хандуулдаг байгаа. «Агууехэ Ленинэй захяа заабариие бэелүүлэн, Россин ерээдүй тээшэ харанаб» гэжэ Джавахарлал Неру тэмдэглээ һэн.

Һүүлэй хэдэн арбан жэлэй туршада манай оронуудай хоорондо политическэ, экономическа болон соёл культурын холбооной амжалтатайгаар хүгжөөгдэһэнэй ашаар манай арадууд бэе бэеэ бүри ехээр хүндэлдэг, талархадаг болоо юм.

Тон эб найрамдалта гадаадын политика ябуулдаг ушар манай оронуудые мүн лэ ойро дүтэ болгоно. Совет-энэдхэг хани барисаае бэхижүүлхэ гээшэ хоёр ороной национальна аша туһын талааршье, м а н а й бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ уласхоорондын байдал һайжаруулжа, эб найрамдал бэхижүүлхэ талааршье мүнөө айхабтар шухала удха шанартай болобо.

Хүндэтэ нүхэд!

Дүй дүршэлтэй политическэ ажал ябуулагшадай урда үгэ хэлэжэ байһан хадаа һүүлэй жэлнүүдтэ Советскэ Союзай гадаадын политикын талаар хэһэн бүхы тодорхой алхамууд тухай дэлгэрэнгыгээр хөөрэһэнэй үлүү бэзэ. Тэдэ алхамууд таанадта мэдээжэ. Дэлхэйн байдалые эрид һайжаруулжа, амгалан байдалые лаб сохом тогтоохын, үнэхөөрөө эбтэй эетэйгээр зэргэ оршолгые хангахын, түгшүүрилтэ байдал һулаалхын, уласхоорондын холбоо харилсаа үргэнөөр хүгжөөхын тулада бидэнэр хамаг бүхы юумэ хэхэ ёһотойбди гэжэ тоолодогыемнай таанад мэдэнэ бэзэт. Советскэ Союзай Коммунис партиин XXIV съездын зохёон найруулһан эб найрамдалай программа эгээл энэ зорилгодо шэглүүлэгдэжэ, манай гүрэнэй гадаадын политикын ажал ябуулгын үндэһэ һуури болоһон байна.

(Түгэсхэлынь 2-дохи нюурта)

РОССИН ФЕДЕРАЦИИН ХҮДӨӨ АЖАХЫН БҮХЫ ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДТЭ МАЛ АЖАЛАЙ ТҮРҮҮШҮҮЛЭЙ БҮХЭРОССИН ЗҮБЛӨӨНДЭ ХАБААДАГШАДАЙ

ХАНДАЛГА

...72—1973 онуудай үбэлэй үедэ мал ажалай продукт...е элбэгээр абаха, ехээр худалдаха талаар бүхэсоюз...циалис мүрысөөндэ илаһанай түлөө КПСС-эй ЦК-...СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй ба ...М-эй ЦК-гай Улаан тугай—хүндэтэ шагналай ма...республикада олгогдоһые бидэнэр, мал ажалай түрүүлэй бүхэроссин зүблөөндэ хабаадагшад ехээр ...а ханан угтаабди.

...е зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэлгэдэ, бү... үйлэ хэрэг бүтээлгэдэ энэ шагнал хүдөөгэй ажал... зоригжуулна.

...шадай ажалые үндэрөөр сэгнэһэнэйнь түлөө, хү...ажахын үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ үдэр бүриин анха...андуулдагайнь, колхоз, совхозуудта ехэ туһаламжа ...эгэйнь түлөө түрэл коммунис партидаа, тэрэнэй ...скэ Центральна Комитедтэ республикын хүдөө ...н бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэй хамта халуун баясха...үргэнэбди.

...циалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлэн Россин Фе...ийн малшад 1972—1973 онуудай үбэлэй үедэ мал ... продуктнуудые бүри элбэгээр абажа, гүрэндэ ...худалдаһан байна. Нёдондо жэлдэ ган гасуурай ...һоо уламжалан тохёолдоһон бэрхэшээлнүүдые ... тулада республикын колхознигууд, совхозуу...үдэлмэришэд, бүхы ажалшад угаа эмхитэйгээр, ...зоригтойгоор хүдэлмэрилөө.

...ээл нэмэжэ бэлдэхэ, үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ та...колхоз совхозуудта ехэ хүдэлмэри хэгдэв. Тэжээл ...улха, тэрэнэй эдинсые дээшэлүүлхэ хэрэгтэ ехэ ан...хандуулагдаһан байна.

... ажалай продуктнуудые абаха ба бэлдхэхэ та...фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд ехэ уялгануудые ... байгаа. Фермэнүүдтэ социалис мүрысөөнэй дүн...һа саг соогоо гаргагдадаг, һанал сэдьхэлэй ба ма...ьна талаар урмашуулгын хэмжээнүүд үргэнөөр ... байһан юм.

... хүдэлмэри өөрынгөө үрэ дүнгүүдые харуулаа. ...рай, Дагестанай, Кабардино-Балкариин, Мариин, ... Удмуртиин, Яхадай автономито республика... Алтайн, Краснодарай, Ставрополиин, Хабаровска ...нуудай, Белгородско, Калужска, Кировскэ, Курска, ...градска, Липецкэ, Магаданска, Омско, Орловско, ...скэ, Рязанска, Свердловско, Челябинска ба Шэ...бластьнуудай малшад ехэ һайн үрэ дүнгүүдые туй... байна.

... түрүү колхоз, совхозууд, һаалишад, гахайшад, ...шад, хонишод, үхэр адуулагшад, фермэнүүдэй бу...үдэлмэрилэгшэд гайхамшаг үрэ дүнгүүдые туйлаа. ...нска областиин «Красное знамя» колхоз үбэлэй ...9 һарын турша соо үнеэн бүриһөө 3114 килограмм ...аа, энэнь урда тээхи үбэлэй тус үеынхидэ орхо...52 килограммаар ехэ. Ростовско областиин «Маргаритовский», Омско областиин «Заря» совхозууд, Башкирай АССР-эй Мечетлискэ районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз болон бусад олон ажахынууд һайн үрэ дүн туйлаһан байха юм.

Москвагай областиин Красногорско районой «Ленинский луч» колхозой һаалишан Валентина Петровна Щербатых үбэлэй үедэ үнеэн бүриһөө 5015 килограмм һү һаагаа, Томско областиин «Инкинский» совхозой һаалишан Екатерина Наумовна Белозерова үнеэн бүриһөө 4500—5000 килограмм һү жэл бүхэндэ һаадаг.

Дагестанай АССР-эй «Победа» колхозой хонишон Магомед Хизриевич Керимов 1450 хониной тус бүриһөө 4,5 килограмм нооһо хайшалаа, зуун эхэ хонин бүриһөө 132 хурьга абаа.

Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ амжалтануудые туйлаһанайнь, 1972—1973 онуудай үбэлэй үедэ мал ажалай продуктнуудые бүри элбэгээр абаха, ехээр худалдаха талаар уялгануудаа дүүргэхэдээ, ажалай габьяа гаргаһанайнь түлөө Россин Федерациин хүдөө ажахын 63 хүдэлмэрилэгшэдтэ Социалис Ажалай Геройн хүндэтэ нэрэ зэргэ олгогдоо. Олон тоото колхознигууд, совхозуудай хүдэлмэришэд, ажахынуудай мэргэжэлтэд ба хүтэлбэрилэгшэд, сельскэ Соведүүдэй түрүүлэгшэнэр, колхоз, совхозуудай партийна, профсоюзна ба комсомолой эмхинүүдэй хүдэлмэрилэгшэд СССР-эй орденууд болон медальнуудаар шагнагдаһан байна.

Колхозно ба совхозно тосхонуудай эдэ түрүү хүнүүдэй гайхамшаг амжалтануудые туйлаһаарнь бидэнэр үнэн зүрхэнһөө баясанабди, инаг Эхэ оронойнгоо аша туһада зорюулдаг ажал хүдэлмэридөө шэнэ амжалтануудые туйлахыень тэдэнэртэ бүхы сээжэ зүрхэнһөө хүсэнэбди.

Түрүүшүүлэй тоодо Социалис Ажалай Геройнууд, һаалишад Татарай АССР-эй Чистопольско районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозһоо Е. Н. Багаева, Тюменскэ областиин «Туринский» совхозһоо Ф. Ибрагимова, Хойто-Осетиин АССР-эй 8-дахи мориной заводһоо Н. С. Гогичаева, Новосибирскэ областиин «Маршанский» совхозһоо тугалшан А. Д. Головачева, Буряадай АССР-эй Борьёогой совхозһоо ахалагша хонишон Г. Л. Рабдаев оролсоно.

Нёдондо жэлэй IV кварталай, энэ жэлэй түрүүшын хахадай турша соо хэгдэһэн хүдэлмэриин дүнгүүд социалис мүрысөөнэй нүлөө ба үрэ ехэтэй байһые үнэмшэстэйгөөр гэршэлэн харуулаа, мал ажал хүгжөөлгэдэ шэнэ амжалтануудые туйлахада арга боломжонуудай ехэ байһые харуулаа.

Россиин Федерациин колхоз, совхозуудта эбэртэ бодо малай, үнеэдэй, гахайн, хониной, шубуунай тоо толгой олон болоо. Һү һаалга нэмээ, тахяагай үндэгэлгэ дээшэлээ, тугал ба поршоонхонууд бүри олоор абтаа.

Һү һаалга 9 һарын турша соо (1972 оной октябрьһаа 1973 оной июнь хүрэтэр) урдахи үбэлжэлгын үетэй сасуулбал 540 мянган тонноор гү, али 3 процентээр, мяха абалга — 113 мянган тонноор, мүн 3 процентээр, үндэгэ — 1,3 миллиард монсогороор гү, али 12 процентээр нэмэһэн байна.

Малай үбэлжэлгые эмхитэйгээр үнгэргэлгэ мяха, һү, үндэгэ, нооһо худалдалгаар арадай ажахын түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ арга олон область, хизаар болон автономито республикануудта олгоһон байна. Бүхы дээрээ РСФСР дотор мүнөө жэлдэ арадай ажахын түсэбһөө гадуур 1,5 миллион үлүүтэй тонно һүн, 250 мянган тонно мал, 1,5 миллиард үндэгэн бэлэдхэгдэхэ.

Эдэ үрэ дүнгүүд фермэнүүдэй олон тоото хүдэлмэрилэгшэдэй, ажахын мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэдэй элдэбхи хэшээлэй дээшэлһые, үдэр бүри оролдосотой шангаар ажалладагые гэршэлэн харуулна.

Урдамнай шэнэ харюусалгатай зорилгонууд табигдана гэжэ бидэнэр, мал ажалай түрүүшүүлэй бүхэроссин зүблөөндэ хабаадагшад ойлгонобди. Эдэниие шиидхэхын тулада хүсэ шадалаа бүри ехээр элсүүлхэ, бии байһан бүхы арга боломжонуудаа хэрэглэхэ шухала болоно. Эдэ арга боломжонууд мүнөөдөө үшөөл хүсэдөөр хэрэглэгдээгүй байһаниинь гэмшэлтэй. Хэдэ хэдэн ажахыда малай, илангаяа үнеэдэй тоо удаанаар олон болоно, залуу малай шэгнүүр, үнеэдһээ һү һаалга багаар нэмэнэ, тэжээл элбэгээр бэлдэдэг болохо, мал ажалые промышленна шэнэ технологидо оруулха асуудалнууд һулаар шиидхэгдэнэ, фермэнүүдэй продукциин өөрын үнэ үшөөл ехэ байһаар. Аб адли эрхэ байдалда ажаһуудаг колхоз, совхозуудай хүдэлмэриин үрэ дүнгүүд ондо ондоонууд байдаг зангаараа.

1974 оной даалгабаринуудые ба түсэбтэ табан жэлые бүхыдэнь дүүргэхэ зорилгоор Россин Федерациин малшадые, хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдые, ажахынууд болон хүдөө ажахын органуудай мэргэжэлтэд болон хүтэлбэрилэгшэдые бидэнэр иигэжэ уряалнабди:

мал ажалай продуктнуудые бүри элбэгээр абажа, гүрэндэ худалдахын түлөө, хүдөө ажахын энэ шухала һалбариин экономикые бэхижүүлхын түлөө социалис мүрысөө бүри үргэнөөр дэлгэрүүлхэ;

малай үбэлжэлгэ эмхитэйгээр үнгэргэхые, тэдэниие һайнаар тэжээхэ ба харууһалха, үбэлэй үедэ мал ажалай продуктнуудые бүри түргэнөөр элбэгжүүлхэ ба ехээр бэлдэхэ;

Липецкэ областиин хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэлээр ажахы бүхэндэ тэжээл буйлуулан бэлдэхэ оньһожоруулагдаһан тэжээлэй цех байгуулха, фермэнүүдэй хүдэлмэри үргэлжэдэнь оньһожоруулга түргэдхэхэ;

малай, илангаяа үнеэдэй тоо олон болгохо, тэрэнэй ашаг шэмые нэмээхэ, фермэнүүдтэ үүлтэр һайжаруулха ба ветеринарна хүдэлмэри һайжаруулха хэмжээнүүдые абаха;

мал түргэнөөр томо болгохо ба шахажа таргалуулха түрүү онол аргануудые хаа хаанагүй оролдосотойгоор нэбтэрүүлхэ, малай шэгнүүрэй сүүдхэдээ дунда зэргээр нэмэлгые бүри ехэ болгохо, шэгнүүр багатай, туранхай мал гүрэндэ тушаахагүй;

мал ажалай түрүү технологиие, ажал научна ёһоор эмхидхэлгые оролдосотойгоор нэбтэрүүлхэ, тиигэжэ ажахы бүхэндэ мал ажалай продуктнуудые ехээр абадаг болохо, тэдэнэй шанар һайжаруулха;

малай һубайралгые түргэнөөр зайсуулхын тулада фермэнүүдэй мэргэжэлтэдэй, бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй хүсэлэл оролдолгые зорюулха, фермэнүүдтэ ветеринарно-санитарна ёһотойл гурим тогтоохо;

кадрнуудые шэлэн абаха, түрүү ажахынуудта тэдэниие һурган бэлдэхэ хэрэгтэ бүри ехээр анхарал хандуулха, мал ажалай мастернуудые хододоо бэлдэхэ, эрдэм шудалха, мэргэжэл шадабарияа дээшэлүүлхэ хэрэгтэнь тэдэндэ туһалха.

Мал ажал хүгжөөлгэдэ, арадай ажахын түсэбүүдые болон социалис уялгануудые дүүргэлгэ ба үлүүлэн дүүргэлгэдэ амжалтануудые туйлаха гээшэ һаалишад, гахайшад, хонишод, мал адуулагшад, шубуушад болон фермэнүүдэй бусад хүдэлмэрилэгшэдэй ажалһаа сэхэ дулдыдаха байна.

Ажалда коммунис ёһоор хандахын түлөө, ажалшадай улам ургажа байгаа эрилтэнүүдые хүсэдөөр хангахын тулада мяха, һү, үндэгэ, нооһо, мал ажалай бусад продуктнуудые бүри элбэгээр абахын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэл дэлгэрүүлхыень тэдэниие бидэнэр уряалнабди.

Мал ажал хүгжөөлгэдэ мэргэжэлтэд: зоотехнигүүд, ветеринарна хүдэлмэрилэгшэд, инженер-механизаторнууд болон эрдэмтэд шухала үүргэ дүүргэхэ байна. Тэдэнэй дүй дүршэл ба эрдэм мэдэсэһээ өөһэдынгөө уялгануудта хандалгаһаа ажал хэрэгэй амжалта нилээд дулдыдаха. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань дэбжээн хүгжөөхын түлөө бүгэдэ арадай тэмсэлдэ бүри эдэбхитэйгээр оролсохыень тэдэниие бидэнэр уряалнабди.

Россин Федерациин малшад, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд манай уряае дэмжэхэ, 1974 оной уялгануудые дүүргэхын тулада бүхы эрдэм болон дүй дүршэлөө зорюулха, КПСС-эй XXIV съездын шиидхэбэринүүдые амжалтатайгаар бэелүүлхын тулада мүрысөөнэй тугые бүри дээшэнь үргэхэ гэжэ бидэнэр этигэнэбди.

Л. И. БРЕЖНЕВЭЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

(Түгэсхэл Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Эдэ зорилгонуудые шиидхэхэ, эб найрамдалай программа бодото дээрэнь бэелүүлхэ хэрэгтэ яахадаа бидэнэр тиимэ ехэ анхарал хандуулнабибди?

Шэнэ общество байгуулха айхабтар ехэ хэмжээнэй түсэбүүдые бэелүүлхын тулада совет арадта эб найрамдалай хэрэгтэй байһаниинь, уласхоорондын түбшэн байдалай хэрэгтэй байһаниинь, бусад гүрэнүүдтэй али алиндаа ашатай туһатай экономическэ болон научно-техническэ холбоо үргэдхэхэ ёһотой байһаниинь ойлгосотой. Энэ мүн бусадшье арадуудта, дэлхэйн бүхы арадуудта хэрэгтэй бшуу. Хэрбээ энэ асуудалые үргэнөөр, түүхын хүгжэлтын талаар хаража үзэбэл, энэ хадаа уласхоорондын харилсаанай бүхы дээрээ саашадаа яажа хүгжэхэ тухай асуудал болоно. Харин энээнһээнь хүн түрэлтэнэй обществын саашанхи түүхэ нилээд ехээр дулдыдаха ха юм.

Һүүлэй хорёод жэлэй дүй дүршэл энэ талаар һунгажа боломоор замуудай нэгыень харуулаа һэн. Би эндэ «хүйтэн дайн» тухай хэлэнэб. Тэрэ ямар юумэндэ хүргөөб? Тэрэ дэлхэйе бэе бэедээ дайсан харша сэрэгэй-политическэ бүлэглэлнүүдтэ хубааруулаа, олон гүрэнүүдэй хоорондын һайн холбоое таһа татаа, мүн олон оронуудай дотоодын ажабайдалые гутаажа байгаа юм. Тэрэ муу ёрото «хүйтэн дайнай бии байһан ушарһаа хүн зониие олоорнь хюдаха буу зэбсэг үзэгдөө дуулдаагүй ехээр бүтээгдэдэг болоо бшуу. «Хүйтэн дайн» хадаа хүн түрэлтэнэй өөсэн мэргэн ухаагаараа туйлаһан гайхамшаг зүйлнүүдые хорон болгон хубилгаха жэгтэй муухай шэнжэтэй байһанаа харуулаа. Капитализмын үедэхи дэбжэлтэ хадаа сэсэтэй шүүһэн ундые гансал алагдаһан хүнэй хохимойһоо уухаб гэдэг хэрзэгы шэрүүн бурхантай адли гэһэн Карл Марксын үгые эндэ һанангүй байхын аргагүйл!

Тиигээдшье «хүйтэн дайн» тиимэшье «хүйтэн» бэшэ байгаа бшуу. Тэрэ байд гээд лэ бодото дайнуудаар таһалдагдажа, империалистнууд болон колонизаторнууд коммунизмда эсэргүү тэмсэхэ шалтаг бараад, хэдэн дай үүсхээ бшуу. Эгээл муухай хархис этэгээдүүдэй бии болохо үндэһэ һуури байгуулжа, «хүйтэн дайн» арадуудай социальна дэбжэлтэдэ һаалта хэдэг байгаа, бэеэ даанхай политика ябуулха гэхэдэнь, колониализмһаа сүлөөрһэн олон оронуудта һаад тойбо татадаг байгаа.

Зарим нэгэнэй тэмсэлһээ хажуу тээ байхаа һанахадань, «хүйтэн дайн» тэнгэриһээ унжаһан галзуу луудал адляар тэдэниие өөрынгөө нүлөөндэ татан оруулжа, манай бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы байдалда харанхы муухай һүүдэр унагаажа байгаа юм.

Дэлхэй хэдэн дахин ядерна дайнай эрмэгтэ тулаад байгаа. Имагтал айхабтар ехэ хүсэлэл оролдолгын ашаар лэ тэрэ эрмэгтэнь хүрөөд тогтодог байһан, харин заримдаа эгээл һүүлшын үедэ тогтодог байгаа. Теэд хүлисэшэгүй ехэ гасалан һандарал хүн түрэлтэндэ ушаруулхын тулада оройдоол нэгэл алдуу хэрэгтэй ха юм...

Тиимэ замаар бидэнэр өөһэдөөшье ябахые хүсэнэгүйбди. Мүн тиимэ замаар саашадаа хүн түрэлтэнэй ябахые хүсэнэгүйбди. Бидэнэр ондоо зам харанабди. Энэ зам хадаа оронуудай хоорондохи харилсаае гуримшуулха, империалис политикын ябуулагдаһанһаа бии болоһон дайнай гуламтануудые, түгшүүрилтэ байдалые усадхаха, социальна байгуулалтаһаань илгадгүй бүхы гүрэнүүдэй хоорондо тэгшэ эрхэтэй, үргэн холбоо харилсаа тогтоохо зам болоно. Тогтууритай эб найрамдал болон гүрэнүүдэй эбэй ёһоор харилсан ажаллалга хадаа бусад олон шухала зорилгонуудые шиидхэхэ таатай зохид эрхэ нүхэсэл бии болгохо юм. Эдэнь ямар зорилгонууд бэ гэбэл, национальна сүлөөрэлгэ, социальна дэбжэлтэ, элдэб оронуудай экономикын айхабтар тэгшэ бэшэ хэмжээе усадхаха зорилгонууд болоно. Һандаралта ядерна дай хэхэ гээгүйл һаа, хүн түрэлтэнэй дабшаха ори ганса замынь иимэ гэжэ бидэнэр этигэдэгбди. Хэрбээ гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаанай улам түгшүүрилтэй болохо болоо һаань, энэнь зайлашагүй дайнда хүргэхэ бшуу.

Тэрэ манай дурадхаһан зам удаа дараагаар бодото дээрээ бэелжэ байна гэжэ мүнөө бидэнэр сэдьхэлээ ехээр ханангяар тэмдэглэхэ аргатайбди. Урдань айхабтар муу, түгшүүрилтэй харилсаатай байһан олон гүрэнүүдэй хоорондохи холбоо харилсаан һүүлэй жэлнүүдтэ улам амгалан шэнжэтэй боложо, тэдэнэр эбтэйгээр зэргэ оршожо, али алиндаа ашагтай туһатай холбоо харилсаа тогтоожо эхилэнхэй.

Энээнэй шалтагааниинь ямар бэ?

Энэнь түбхын түрүүндэ юун бэ гэхэдэ, манай үе сагта социалис гүрэнүүдэй бодото хүсэ шадалынь, политическэ нүлөөнь, тэрэшэлэн колониализмһаа сүлөөрһэн оронуудай хүсэн болон нүлөөн айхабтар ехэ болоо. Энхэ амгалан байдалда тон дуратай эдэ гүрэнүүдэй уласхоорондын бүхы харилсаанда үзүүлдэг нүлөөнь аргагүй ехэ болоо.

«Хүйтэн дайе» үндэһөөрнь усадхахын тулада юу хэхэб гэхэдэ, социализмые һалгаха гэһэн бодолтнай, мүн хүсэ хэрэглэн, хүсөөр заналта хэжэ, арадуудай национальна-сүлөөрэлгын революцинуудые бута сохихобди гэһэн найдалтнай хэзээшье бүтэхэгүй гэжэ «хүйтэн дай» үүдхэгшэдтэ али тодоор харуулха хэрэгтэй байгаа. Харин дэлхэйн социализм болон национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөнэй илагдашагүй ехэ хүсэн болоол һаань, тэдэнэр найдалнай һалаба гэжэ ойлгохо байгаа. Тиин дэлхэйн социализм болон национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөн үнэхөөрөө илагдашагүй хүсэн боложо шадаал! Хүн түрэлтэндэ дэбжэлтэ, эрхэ сүлөө болон эб найрамдал асарагша хүсэн боложо шадаа.

Бусадта хашалта үзүүлхэ, заналта хэхэ, түгшүүрилые улам шангадхаха гэһэн политика үргэлжэлүүлһэнэй ямаршье үрэ байхагүй, энэ ехэ аюултай хэрэг гэжэ баруун гүрэнүүдэй хүтэлбэрилэгшэдэй холые бододог хүнүүдынь ойлгодог, дэлхэйн байдалые зүбөөр сэгнэжэ хэлэдэг болоод байна. Эбтэй эетэйгээр зэргэ оршохо гэһэн бодолые социалис оронууд хододоо шууд сэхээр бэелүүлжэ ябаа юм. Энэ бодолынь капиталис дэлхэйдэ улам үргэнөөр дэмжэгдэжэ байна. Тиин, парламентын хүндэтэ гэшүүд, эб найрамдалта политика энэ талаар түүхэтэ ехэ габьяатай гэжэ бидэнэр омогорхон мэдэрхэ ёһотойбди. Харин манай хоёр гүрэн — Советскэ Союз болон Инди өөһэд өөһэдынгөө талаһаа энэ политикада ехэ оруулалта хэнэ бшуу!

Уласхоорондын харилсаанда мүнөө үзэгдэжэ байгаа һайн хубилалтанууд Европын түби дээрэ илангаяа һайнаар харагдана гээшэ ха. Тиимэһээ Европодо хабаатай зарим шухала асуудалнуудые манай талаһаа ямараар сэгнэгдэжэ байһан тухай эндэ хэлэхэ хүсэлэнтэйб.

Дэлхэйн хоёр дайнай шуһата муухай дүн дүршэл арадууд болон политигуудые олон юумэндэ һургаа. Мүн социалис оронууд эб найрамдалта политика нэтэрүү шангаар ябуулжа, буржуазна Европын юумые зүбөөр бодомжолдог хүтэлбэрилэгшэдынь манай политикые ойлгожо дэмжэһэн байна. Эгээл иимэһээ дайн, тэрэ мүртөө ядерна дайн Европын асуудалнуудые шиидхэхэ зэбсэг гэжэ харагдахаяа огтолон болихо ёһотой гэһэн ниитэ һанамжада Европын гүрэнүүд одоол ерэбэ.

Энэ һанамжа хадаа һүүлэй жэлнүүдтэ социалис гүрэнүүд ба Франци, Германиин Федеративна Республика болон Баруун Европын бусад оронуудай хоорондо баталагдаһан договорнуудай, мүн ондоо шухала документнүүдэй үндэһэ һуури болоһон байна.

Харин мүнөө Европын олон зуун жэлэй түүхэдэ түрүүшынхеэ Европын гүрэнүүд (США болон Канадын хабаадалгатайгаар) хамтын хүсэлэл оролдолго гаргажа, эбтэй эетэйгээр зэргэ оршохо, али алиндаа ашагтай туһатай холбоо харилсаа тогтоохо гэһэн гол ёһоной үндэһөөр Европодо шэнэ харилсаа хамтаараа тогтоохо гэһэн зорилго ниитэ-европын зүблөөн дээрэ табиба.

Европын гүрэнүүд ниитын байгуулалтын талаар ехэ илгаатай, мүн ямар нэгэн талаар национальна аша туһамнай ямар бэ гэһэн асуудалаар ондо ондоо һанамжа баримталдаг. Тиимэһээ бүхы гүрэнүүдтэ уялгата дүүргэгдэхэ ёһотой, арадуудые зоригжуулха ёһотой эбэй харилсаа болон хамтаараа ажаллалгын гурим дүримүүдые зохёон найруулхань бэрхэтэй хэрэг бээз. Тиимэһээ ниитэевропын зүблөөн дээрэ арсалдаа, үгэ буляалдаанууд болоно, дипломатическа тэмсэл боложо байна. Энэншье юрэнхыдөө гайхалгүй, тиимэ юумэн болохо ёһотойл байгаа юм.

Мүнөө Европын түби бэе бэедээ дайсан харша сэрэгэй-политическэ бүлэглэлнүүдтэ хубааргданхай. Харин саашадаа энээнэй орондо хамтын оролдолгын ашаар Европодо тайбан байдал мандажа, гүрэнүүд һайнаар харилсажа эхилхэ бээз гэжэ бидэнэр найданабди.

Венэдэ шухала хэлсээнэй эхилһээр һара үлүүтэй болобо. Европын түбтэхи зэбсэгтэ хүсэнүүд болон буу зэбсэгые олон гүрэнэй талаһаа тааруугаар хорооходо тухай хэлсээе Европын түүхэдэ эгээн түрүүшынхеэ баталха гэһэн зорилго табигдаа. Бэе бэедээ харша тулгаад байһан сэрэгэй бүлэглэлнүүдэй ябуулгын уулзадха дээрэ энэ хороолто хэхэ гэһэн зорилго табигдаа. Иигэжэ буу зэбсэгэй, зэбсэгтэ хүсэнүүдэй хороолдоходо, ямар нэгэн ганса тала булюу байдалтай болохо ёһогүй гэжэ бидэнэр тоолонобди. Харин энээнэй эсэстэ ниитын аюулгүй байдал, бэе бэедээ этигэн найдаха ябадал улам бэхижэхэ зэргэтэй. Советскэ Союз энэ хороолтоһоо сэрэгэй талаар ямар нэгэн булюу зүйл олохые хүсэнэгүй. Мүн ондоо талыншье иимэ булюу зүйлтэй болохые хүсэхэгүй байха. Энэ тон эли ёһотой.

Уласхоорондын байдалай түгшүүрилэй һуларалта буу зэбсэг бүтээлгые болюулха, буу зэбсэг хуряаха хэрэгые бүхы дээрэнь шиидхэхэдэ таатай зохид эрхэ нүхэсэл олгоно. Советскэ Союз хэдэн арбан жэлэй туршада энэ тэмсэл эрхилнэ. Манай хүсэлэл оролдолго, бусад социалис гүрэнүүдэй, эб найрамдалда дуратай бүхы оронуудай хүсэлэл оролдолго бодото үрэ дүн асаржа эхилээ. Зүгөөр гол шухала туйлалтамнай үшөөл урдамнай гээшэ. Буу зэбсэг бүтээгдэжэ үргэлжэлһөөр, тиин энэ хүн түрэлтэндэ ехэ аюул ушаруулна. Мүн түгшүүрилтэ байдал һуларуулха, эбтэй эетэйгээр зэргэ оршолгые хүгжөөхэ гэһэн уласхоорондын харилсаанай хүгжэлтын юрэнхы шэглэлдэ тон ехээр зүришэнэ.

Зарим янзын буу зэбсэг хорихо, хаа хаанагүй, бүхы гүрэнүүдэй ядерна туршалга хэхыень сүм хорихо, сэрэгэй бюджедүүдые хороохо гэхэ мэтын зарим алхамуудые буу зэбсэг хуряаха талаар хэхэ хэрэгтэй.

Эдэ алхамуудай бэелүүлэгдэбэл, мүн сэрэгэй талаар эгээл хүсэтэй гүрэнүүдэй стратегическэ буу зэбсэгые хизаарлаха тушаа саашанхи хэмжээнүүдэй абтабал, дэлхэймнай энэ талаар шиидхэгдэхэ ёһотой угайнгаа зорилгодо ойртохо, ондоогоор хэлэбэл, буу зэбсэгые бүгэдэ ниитээрээ, гүйсэд дүүрэнээр хуряаха хэрэгтэ ойртохо юм. Совет гүрэн бии болоһон түрүүшын жэлһээ эхилээд, энэ агуу ехэ зорилгын түлөө тэмсэнэ. Мүн энэ хэрэгтэ нилээд ехэ хубитаяа оруулаа. Хүнүүдэй бэе бэеэ хюлаха буу зэбсэгүүдые усадхан һалгаха тухай хүн түрэлтэнэй эгээн ухаатай хүнүүдэй олон зуун жэлэй туршада бодоһон һайхан бодолнуудайнь бэелхэ үдэрэй ойртохын тулада Соведүүдэй орон бүхы хэрэгтэй юумэ хэхэ юм гэжэ хани барисаата Индиин парламентые найдуулнаб.

Парламентын хүндэтэ гэшүүд!

Һүүлэй хоёр жэлэй туршада Советскэ Союз болон Америкын Холбоото Штадуудай харилсаанда болоһон һайн хубилалтанууд бүхы дэлхэйн байдалые тогтууритай һайнаар хубилгажа, бата бэхи эб найрамдал болон аюулгүй байдал тогтоохо хэрэгтэ ехэ удха шанартай байһаниинь дамжаггүй. Бусад оронуудта нэн түрүүн юуниинь удха шанартай юм гээд хэлэхэ болоо һаа, хүсэ ехэтэй хоёр орон — социалис ба капиталис оронууд — амгалан ёһоор зэргэ оршон байха гол ёһонуудые өөһэдымнай харилсаануудай үндэһэ һуури гэжэ хоюулаа гүрэнэй эрхэ гуримай ёһоор мэдэрээ. Тэрээнһээ гадна тэдэнэр ядерна дайе ушаруулхагүйгөөр гадаадынгаа политикые бэелүүлхэ гэжэ бэеэ уялгалаа.

Иимэ хэлсээнһээ дэлхэйн шэнэ дайе зайсуулхые хүсэдэг дэлхэйн бүхы арадууд барыштаха юм гэжэ гэршэлһэнэйшье үлүү гэжэ һанагдана. США-тай харилсаагаа һайжаруулха талаар иимэ алхамуудые хэхэдэ, Советскэ Союз өөрынгөө социалис, эб найрамдалда дуратай гадаадын политикын һайн мэдээжэ гол ёһонуудые эшэ баримталһан байна. Америкын Холбоото Штадуудай хүтэлбэрилэгшэд энэ ушарта политическэ талаараа зүб бодол, холын хараа бодол баримталһанаа, сагай эрилтые ойлгодог байһанаа харуулаа гэжэ бидэнэр үндэрөөр сэгнэнэбди.

СССР ба США-гай хоорондохи харилсаанай энэ хубилалта түүхын хүгжэлтын бүхы ехэ хубилалтанууд шэнги юрын бэшээр, элдэб янзын хүсэнүүдтэй тэмсэхэ эрхэ байдалда, зарим тэды бэрхэшээлтэйгээр, адаряатайгаар болоно. Советскэ Союзай ба Холбоото Штадуудай хоорондо бата бэхи эб найрамдалай, бэе бэедээ ашатай туһатай харилсаа тогтоолгые хэрэггүй гэжэ баруун оронуудай сэрэгэй бүлэглэлэй, тэрэ тоодо Холбоото Штадуудайшье, мэдээжэ бүлэг хүнүүд тоолодог юм, тиигээд иимэ ябадалда али болохоор эсэргүүсэхые һэдэнэ гэжэ бидэнэр эли тодоор харанабди. Холбоото Штадуудтахи иимэ бүлэгүүдэй ажал ябуулга ехэ эдэбхитэй гэжэ мэдээжэ юм. Зүгөөр иимэ ажал ябуулга, манай гүнзэгы этигэмжээр, американ арадай аша туһатай ямаршье холбоогүй байха.

Гэбэшье 1972, 1973 онуудта совет-американ дээдэ тушаалай хөөрэлдөөнүүдэй аша үрөөр туйлагдаһан бүхы юумэн, Советскэ Союз ба Холбоото Штадуудай хоорондохи харилсаануудые һайн, гуримтай шэглэлдэ оруулха талаар туйлагдаһан үрэ дүнгүүд совет болон американ арадуудай үндэһэн шухала, холын хараатай аша туһада харюусахаһаа гадна, бүгэдэ ниитын эб найрамдалай хэрэгтэ ашатай туһатай байһаниинь арсашагүй. Хүндэтэ ханинар, иигэжэ сэхэ хэлэхыемни зүбшөөгыт: тааруу зохид политикын энэ амгалан туйлалтые хэншье үгы хэжэ шадахагүй гээд бидэнэр Советскэ Союзда этигэнэбди!

Советскэ Союз түгшүүрил һуларуулгын, амгалан ёһоной хани харилсаа хараалһан замаараа саашадаашье дабшаха гэһэн бата хүсэлтэй. Мүн американ талашье иимээр ажал ябуулгаяа бэелүүлхэ гэжэ бидэнэр хараадаа абанабди.

Парламентын хүндэтэ гэшүүд!

Агуу ехэ Азиин түби уласхоорондын ажабайдалай һайн хубилалтануудһаа гээгдээгүй гэжэ бидэнэр ехэ ханангяар тэмдэглэнэбди. Азидашье түгшүүрил һуларуулгын, гүрэнүүд хоорондын харилсаануудые гуримшуулгын дабшаса урагшаа тэгүүлжэ, хурдан түргөөр хүгжэхэ эхи абажа байна.

Азида оршон байдалай орёо байһаниинь арсалтагүй. Эндэ пушканууд нэрьенэ, патриодуудай шуһан адхарна. Эндэ хурса зүришэлдөөнүүд, гуримшуулагдаагүй тэмо асуудалнууд, гүрэнүүд хоорондын арсалдаанууд, ехэ түгшүүрилтэ байдалай гуламтанууд үшөөл үсөөн бэшэ.

Тиигэбэшье урагшаа дабшалта, тиихэдээ горитойхон дабшалтанууд бии.

Энээндэ Вьетнамай дайе түгэсхэһэн ушар элитэ ехэ үүргэ дүүргээ. Энэнь империалис ээрхэг түримхэй добтолгодо эсэргүү тэмсэлдэ вьетнам арадай асарһан ехэ илалтануудай ашаар туйлагдаа. Тиихэдээ вьетнам арад Советскэ Союзай, эб найрамдалда дуратай бүхы хүсэнүүдэй, тэрэ тоодо Индиин дэмжэлгэдэ түшэглөө һэн. Азиин түби дээрэ оршон байдалые һайжаруулха шухала эрхэ нүхэсэл энэл болоһон байгаа гэжэ сагай үнгэрхэ бүри улам элитэ боложо байна.

Иимэ һайн хубилалтануудай бусад шухала үйлэ хэрэгүүд гэбэл, Урда Азида оршон байдал горитойгоор хубилжа, Азиин арадуудай бүлэгтэ бүрин эрхэтэй хабаадагша болоһон бэеэ даанхай Бангладеш гүрэнэй байгуулагдаһан ушар мүн, энэ хадаа — Азиин гүрэнүүдэй хоорондо бүри үргэдэжэ байһан хани харилсаанууд мүн болоно. Корей орониие амгалан, демократическа ёһоор нэгэдүүлхэ тухай Корейн Арадай-Демократическа Республикын мэдээжэ дурадхалнууд энэ түби дээрэ оршон байдалые һайжаруулха хэрэгтэ ашатай туһатай хубита болоһон байна.

Бата бэхи эб найрамдал туйлаха, дотоодынгоо хүгжэлтын шухала зорилгонуудта оронуудайнгаа хүсэлэл оролдолгые элсүүлхэ һайн, тогтууритай оршон байдал байгуулха ябадал бодотоор бэелүүлхэ хэрэг болонхой гэһэн этигэмжэ Азиин оронуудта бэхижэнэ. Азиин гүрэнүүдэй аюулгүй байдал гуримшуулха, бэхижүүлхэ хэрэгтэ зорюулагдаһан тодорхой ба бүгэдэ ниитын удхатай бодото харгы замууд, тодорхой хэмжээнүүд бүри ехээр бэдэрэгдэдэг боложо байна. Имагтал эдэ асуудалнууд тушаа мүнөө Азиин олониитын ухаан бодол хүдэлнэ, энээниие бидэнэр ехэ туйлалта гэжэ тоолонобди.

Азиин амгалан ерээдүй тухай анхарал оролдолгоор зоригжуулагдаһан һонирхолтой үсөөн бэшэ үүсхэл түрэнэ. Жэшээлхэдэ, Зүүн-урдахи Азиие нейтральна болгохо һанамжа, Урдахи Азиин гүрэнүүдэй хоорондо хүршэ ёһоной харилсаатай байха ёһо гуримуудые бэдэрэлгэ, Индиин далайе эб найрамдалай газар болгохо тухай дурадхал, хүршэ нютагуудай хоорондоо харилсаатай байха түсэбүүд гэхэ мэтэ үүсхэл гарана.

Азида аюулгүй байдалые хамтын хүсэл оролдолгоор хангаха бодолдо һонирхол үүсхэгдэнэ. Советскэ Союз энэ бодолые этигэл ехэтэйгээр дэмжэдэг гэжэ мэдээжэ юм. Манай гүрэнэй ехэнхи хубиинь Азида байһан туладань энэ ушарые дамжэнэбди, теэд гансашье энэ ушар бэшэ. Азида — хүн түрэлтэнэй хахадһаа олонхиин ажаһуудаг түби дээрэ — эб найрамдалай, аюулгүй байдалай, хани харилсаанай гурим тогтоолго манай бүхы дэлхэйн хэмжээн дээрэ эб найрамдал, арадуудай аюулгүй байдал хангаха тээшэ хэгдэһэн дэлхэйн түүхын удха шанартай алхам мүн болохо һэн гэжэ бидэнэр тоолонобди.

Тиихэдээ энэ хэрэгэй политическэ талаһаа гадна, мүн экономическа талыень хараадаа абанабди. Бата бэхи эб найрамдалай эрхэ байдалда Азиин оронууд урдаа табигдаһан экономическа, социальна асуудалнуудые шиидхэлгэдэ, соёл культурая хүгжөөлгэдэ түрүүшынхеэ хүсөө элсүүлжэ шадаха байна. Иимэ эрхэ байдалда экономическа талаараа бэеэ даанхай байдалаа тэдэнэрэй бэхижүүлхэдэнь хүнгэн байха юм.

Азиин оронууд 50-яад онуудай үеэр амгалан ёһоор зэргэ оршон байха, хани харилсаатай байха шэглэлээр хоорондохи харилсаануудаа хүгжөөхые хараалһан ёһо гуримуудые зохёогоод байгаа һэн. Энэнь юуб гэхэдэ, Бандунгын гол ёһонууд, тэрэшэлэн илангаяа Индидэ дүтэ панча шила гэдэг политика мүн болоно. Теэд энээнэй һүүлээр, эндэ дурдаһанай хэрэггүй шалтагаанаар, энэ хэмжээ ябуулга зогсоогдоһон шэнги болгогдоо һэн. Мүнөө энэ таһалдуулагдаһан хүдэлөөе дахинаа һэргээхэ саг ерээ гэжэ бидэнэр һанамжалнабди.

Тиимэ дээрэһээ Азида аюулгүй байдал хамтын хүсөөр байгуулха гэһэн хараа бодолые һайнаар, бүхы талаһаань зүбшэн хэлсэхэ саг ерээ гэжэ һананабди. Энэ ушар энэ түби дээрэхи эб найрамдалай, аюулгүй байдалай асуудалнуудые шиидхэхэ хамтын хабаатай бүхы гүрэнүүдтэ тааруу шэглэл олохо хэрэгтэ туһалжа шадаха байна. Нэгэ үгөөр хэлэбэл, шухала асуудалнуудые зүбөөр ойлгохо ябадалда туһалха эдэбхитэй, үргэн ехэ, бүгэдэндэ тааруу зүбшэлдөө хэхые бидэнэр уряалнабди. Тиихын тула саг ерээ, тиихын тула Азидахи мүнөөнэй оршон байдал хүсэд эрхэ нүхэсэлнүүдые байгуулаа. Ази болбол эб найрамдалай, хани барисаанай, хани харилсаануудай түби боложо шадаха, болохошье ёһотой. Тиин иимэ агуу ехэ уг зорилгын аша туһада хүдэлжэ, тэмсэжэ болохо байна.

Тиимэ, тэмсэжэ болохо байна. Юуб гэхэдэ, эб найрамдалай, түгшүүрил һуларуулгын хэрэгтэ олон тоото, нүлөө ехэтэй дайсад бии. Энэнь юуб гэхэдэ, нэн түрүүн капитализмын дэлхэйн хүсэнүүд болоно, тэдэнэр сэрэгэй бэлэдхэлтэй сэхэ холбоотой, буу зэбсэг бүри түргөөр, бүри ехээр гаргахые, сэрэгэй гаргашануудые бүри ехэ болгохые хүсэнэ. Энэ хадаа мүн манай бүмбэрсэг дэлхэйн элдэб олон булан тохойнуудта, олон ондоо түбинүүдтэ байдаг зэрлиг хархисуудай, расизмын, эли тодо ба бэеэ халхалдаг колониализмын, мүнөө үе сагай элдэб түхэлэй фашизмын хүсэнүүд болоно. Эдэ бүгэдэ нэгэдэмэл фронт шэнги боложо, уласхоорондын харилсаануудта мүнөө боложо байһан хубилалтануудта, амгалан ёһоор зэргэ оршон байлгада эсэргүүсэнэ. Энэ хадаа социальна дэбжэлтэдэ, эрхэ сүлөөдэ, арадуудай бэеэ даанхай байдалда, тэгшэ эрхэ байгуулгада эсэргүүгээр тэмсэдэг хүсэнүүд мүн.

Эдэ бүгэдэ бата бэхи эб найрамдал, арадуудай хоорондо һайн, хүршэ ёһонэй харилсаан тээшэ хүн түрэлтэнэй дабшаха харгы замда бага бэшэ һаад ушаруулна. Эдэ ойлгосотой, арадуудай хүсэлдэ тааруу уг зорилгонуудые туйлаха ябадал юрын бэшэ, хүнгэн бэшэ хэрэг болоно. Энэ ушар хадаа түгшүүрил һуларуулгын дайсадай эсэргүүсэлтые дабажа шадаха оролдолго, эршэ хүсэ, дабажа шадахаар бэлэн байха ба шадабари гаргаха эрилтэ табина. Энэ ушар хадаа эб найрамдалай, дэбжэлтын тала баримталдаг бүхы хүнүүдэй һаналаа нэгэдэнги байха эрилтэ табина. Энэ хэрэгтэ эб найрамдалда дуратай гүрэн бүхэнэй оруулха хубита шухала байна. Тиин уласхоорондын байдалда туйлай ехэ үүргэ дүүргэдэг оронууд болохо Инди ба Советскэ Союз шэнги оронуудай хубита шухала удха шанартай юм.

Мүнөөнэй уласхоорондын харилсаануудай орёо байһаниие, мүнөөнэй дэлхэй дээрэ зүрилдөөтэй байһан хүсэнүүдэй тэмсэлые эли тодоор харуулһан ушар гэхэдэ, һүүлэй үедэ Дүтын Зүүн зүгтэ боложо байһан үйлэ хэдэгүүд болоно.

Мүнөө саг зуурыншье һаа, хатуу шанга дайн сэрэгэй тулалдаануудай һүүлээр тэндэхи байдал номгорбо. Сэрэгэй ябуулганууд болюулагдаа. Зүгөөр дайн сэрэтэй утаан гараһаар, алуулһан олон мянган хүнүүдэй хүүрнүүд хуушараагүй, дайлдаһан арминууд буу зэбсэгээ бариһан зандаа урда урдаһаа харалсан зогсонхой. Шуһа шэнээр адхаруулхагүйн тула, тогтууритай эб найрамдал байгуулхын тула яаралтай хэмжээнүүдэй абтаха ёһотой байһаниинь эли. Теэд тиихын тула урданай байдалһаа хэгдэһэн тобшололнуудые хараадаа абаха хэрэгтэй.

Дүтын Зүүн зүгтэхи һүүлэй үеын үйлэ хэрэгүүдһээ, мүн тэрээн тушаа ямар тобшололнуудые хэлтэйб?

Дүтын Зүүн зүгтэхи аюултай байдалые саашадань байлгажа болохогүй, хүсөөрөө эзэлһэн газар дээрэнь ээрхэг түримхэйшүүлые саашадань байлгажа болохогүй гэжэ шэнэ дайн нэн түрүүн эли тодоор харуулба. Хэрбээ ойрын сагта амгалан ёһоор гуримшуулгын болоогүй һаа, хэрбээ Израилиин ээрхэг түримхэй ябуулгануудай бүхы хойшолонгууд усадхагдаагүй гээшэ һаань, Дүтын Зүүн зүгтэ хэзээшье шэнэ, бүри аюултай сэрэг дайн һужэржэ болохо байна.

Мүнөө араб дэлхэй болбол зургаан жэлэй урда тээ байһан шэнги бэшэ болоо гэжэ сэрэгэй ябуулганууд элитээр харуулаа. Ээрхэг түримхэй добтолгодо дайрагдаһан араб гүрэнүүдэй ургаһан хүсые сэрэгэй эдэ ябуулганууд харуулжа, Израилиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй диилдэхэгүй тухай шашалдаае эрид буруушаагаа. Гэхэтэй хамта, араб дэлхэйн гүрэнүүдэй һаналаа нэгэдэнги байһанай нүлөөн ехэ гэжэ бүхы дэлхэй гэршэ болоо. Энэ һаналаа нэгэдэлгэ сэрэгэй талааршье, мүн дэлхэйн хэмжээн дээрэ хамтынгаа хэрэгые хамгаалха талаар политическэ, экономическа хэмжээнүүдые бэелүүлхэ талааршье тодорхойлогдоо.

Тэрэшэлэн үнэн зүб тэмсэлдэнь араб арадуудтай Советскэ Союзай, социалис бусад оронуудай, Ази, Африка болон бусад түбинүүдэй олон гүрэнүүдэй зүгһөө һаналаа нэгэдэнги байһан, хани ёһоной туһаламжа хүргэһэн ушар ехэ эдэбхитэй байгаа гэжэ бодото байдал дээрэ гэршэлэгдээ. Эдэ үдэрнүүдтэ ээрхэг түримхэй политика бэелүүлһэн Израиль политическэ, дипломатическа талаараа амяарлагдаа гэжэ эли тодоор харагдана.

Гэхэ зуура уласхоорондын харилсаануудые гуримшуулха талаар, уласхоорондын түгшүүрилтэ байдал һуларуулха талаар, нэн түрүүн ниитын ондо ондоо байгуулалтатай томо гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаануудые гуримшуулха талаар һүүлэй жэлнүүдэй туршада хэгдэһэн ажал бүгэдэ ниитын эб найрамдалда ехэ ашатай туһатай байгаа гэжэ һүүлэй үедэ болоһон үйлэ хэрэгүүд үшөө нэгэ баримта бидэндэ үгөө.

Һүүлэй хоёр-гурбан жэлэй туршада дэлхэй дээрэ болоһон түгшүүрил һуларуулгын баримтануудай үгы байгаа һаа, үйлэ хэрэг тад ондоо байха байгаа. Энээниие, парламентын хүндэтэ гэшүүд, намтай зүбшөөхэ бэзэт гэжэ һананаб. Хэрбээ мүнөөнэй хёмороон уласхоорондын бүгэдэ ниитын түгшүүрилэй оршон байдалда, харилсаануудай, жэшээлхэ хэлэбэл, Холбоото Штадуудай ба Советскэ Союзай хоорондохи хурсадаһан оршон байдалда һужэрөөгөө гээшэ һаа, Дүтын Зүүн зүгтэхи тулалдаанууд бүри аюултай, тэрэ хадаа бүгэдэ ниитын эб найрамдалда аюул хүргэхэ хэмжээтэй боложо магадгүй һэн.

Тиимэ ушарта СССР ба США хоёрой хамтын үүсхэл гаража шадахагүй байгаа гэжэ найдамтайгаар хэлэжэ болоно. Энэ үүсхэл бусад гүрэнүүдэй зүгһөө дэмжэгдэжэ, Дүтын Зүүн зүг тушаа Аюулгүйн Соведэй мэдээжэ шиидхэбэри абтаад, дайн сэрэгые болюулха арга боломжо хангаа һэн.

Мүнөө гол зорилго гэхэдэ, болохоёо байһан хөөрэлдөөнэй үедэ Дүтын Зүүн зүгтэ эсэстээ амгалан ёһоной бата бэхи гуримшуулга туйлаха ябадал болоно. Тиихын тула Израилиин эзэлһэн газарые хуулита эзэдтэйнь бусааха, Палестинын араб арад тушаа үнэн зүбөөр хандаха, энээнэй үндэһөөр араб гүрэнүүдэй ба Израиль гүрэнэй хоорондо амгалан ёһоор зэргэ оршон байлгын, хүршэ ёһоной харилсаанай бата бэхи үндэһэ һуури байгуулха хэрэгтэй. Тиигээгүй һаа, тэндэ эб найрамдалшье, амгалан байдалшье тогтохогүй.

Болохо хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадагшадта түүхын харюусалга даалгагдана.

Советскэ Союз тушаа хэлэбэл, тэрэ хадаа Дүтын Зүүн зүгтэ ямаршье хараа бодол үгы юм. Манай гүнзэгы бодол гэхэдэ, Советскэ Союзай хилэһээ холо бэшэ байдаг энэ райондо эсэсэй эсэстэ бодото дээрээ бата бэхи эб найрамдал, үнэн зүб эб найрамдал тогтоһой гэһэн хүсэл болоно. Тиин Советскэ Союз энээндэ эдэбхитэйгээр туһалхын тула өөрынгөө зүгһөө бүхы хүсөөрөө оролдохо юм.

Дүтын Зүүн зүгтэхи үйлэ хэрэгүүд тушаа Индиин республикын баримталһан хараа бодолые бидэнэр үндэрөөр сэгнэнэбди. Тэрэ хадаа араб арадуудай үнэн зүб хэрэгые шууд сэхээр, хэлбэришэгүйгөөр дэмжээ.

Эрхэ сүлөөтэй болоһонойнгоо һүүлээр Инди залуу гүрэнүүдэй бэеэ даанхай гадаадын политикада харгы гаргажа, олон талаараа шэнэ үүргэ дүүргээ гэжэ хэлэжэ болоно. Тэрэ хадаа Бандунгын түүхэтэ конференци үүсхэгшэдэй нэгэн болоо һэн. Энэ конференци империализмда эсэргүү афро-азиин гүрэнүүдэй түрүүшын томо хуралдаан мүн байгаа. Инди хадаа хамааралсахагүй гэһэн хүдэлөөнэй эхи табижа, тэрэнэй түрүү шэнжэтэй гол ёһонуудые зохёолтодо туһалаа. Колониализм болон расизмда эсэргүү тэмсэл, сэрэгэй империалис бүлэглэлнүүдые буруушаалга, национальна талаараа сүлөөрхын түлөө тэмсэдэг арадуудые дэмжэлгэ, эб найрамдалай, амгалан ёһоор зэргэ оршон байлгын гол ёһонуудые баримталха ябадал — эдэ бүгэдэ Индиин политикын нэрэ хүндые ёһотоор дээшэнь үргөө.

Урда Азиин байдал гуримшуулгада Индиин оруулжа байһан ехэ хубита бүгэдэндэ мэдээжэ. Тэрэнэй эдэбхитэй хабаадалгатайгаар шуха-

ла хэлсээнүүд зохёогд
Эдэ хэлсээнүүд энэ ю
бүхы гүрэнүүдэй ху
хайн, хүршэ ёһоной
саануудые тоггоолг
һэ һуури байгуулаа. Э
ой дээрэ мүнөө түр
хеэ хүршэ ёһоор
бэе бэедээ ашатай ту
харилсаа байгуулха
шууд сэхэ эрьелты
нүхэсэл байгуулагдаж
на. Энээгээр Инди
ладеш болон Пак
үнэн сэхэ бүхы хани
найрамдалда үнэхөөр
ладаг бүхы гүрэнүүд
ха ёһотой.

Индиин шэнэ үүрг
хэй дээрэ тэрэнэй
һэн нэрэ хүндэ, ну
рим хүнүүдэй дура т
байһаниинь нюуса б
рим нэгэн энээндэ
сэхэ һэдэлгэшье
Советскэ Союз тушаа
хэ болоо һаа, бидэ
хын энэ хубилалты
шалнабди. Индиин у
рондын ургажа байһ
гэ болбол манай үе с
уласхоорондын харилс
та боложо байһан
тизацигын, олон зу
лэй туршада харин
кын дарлалта боло
һан арадууд уласхо
байдалай бүрин эрхэ
баадагшань, зохёогш
лоһон үнэмшэтэй
тануудай нэгэн г
нэр харанабди. Сов
тикын уг зорилгону
колониализмда эсэрг
периалис ээрхэг т
дайнда эсэргүү тэмс
найрамдал бэхижүүлх
хоорондын оршон б
һайжаруулха — иимэ
тонуудые туйлаха
тэрэнэй политикын
лагдаһан хадань
Индиин шэнэ үүргэ
лэ амаршалнабди.

Манай оронуудай х
дохи хани харилсаа
саашадань хүгжөөхэ
гүрэнэй элитэ ехэ
ябуулагша, дүлэтэ
госпожа Индира Га
толгойлдог Индиин
тельствын зүгһөө бүр
гогдожо, эдэбхитэйг
жэгдэнэ гээд бидэнэр
ханангяар тэмдэглэнэ

Бэеэ даанхай Инди
хижүүлхэ жэлнүүд —
даа нэгэн доро совет-
хани барисаае бэхи
хэ жэлнүүд болоно
дэнэр хэдэ хэдэн
гануудаа эхилээд, ол
зын һалбаринуудаар
гы, нягта харилсаа
хүрөөбди. Энэ хани
саанууд эб найрамд
барисаан ба хани ха
тухай договорто т
Совет-индиин хани
саан шухала ба
туһатай гэһэн хара
Индидэшье, Советск
дашье олон миллион
дэй ухаан бодолдо
гөөр нэбтэрэнэй.
даа манай харилсаа
саашадань амжалта
хүгжөөхэ эгээн ба
үндэһэ һуури мүн.
Совет-индиин хани
саае хүгжөөлгэдэ
парламент саашадаа
һалжа байха гэжэ
байһанаа тодорхой
зүбшөөгыт. Иимэ ш
Советскэ Союзда бид
хүдэлхэбди гэжэ
найдуулха байнаб. С
Союз ба Инди хоёр
рондохи хани барис
хы хэмжээгээр бэхи
гэһэн манай хараа ш
бата бэхи, хубилашг
раа шугам мүн.

Парламентын хүнд
шүүд, үнэнгөө т
танаар дамжуулан
агуу ехэ арадые үш
амаршалхыемни,
зол жаргал ба һалба
жэлтые хүсэхыемни
гыт.

Шагнаһанайтнай
баяр хүргэнэб.

* * *

Арадай палатын
лэгшэ Г. С. Дхил
бунын дэргэдэ ерэба

(Индиин парламе
лоһон уулзалга ту
гэсхэлынь 4-дэхи нюу

СОВЕТ-ЭНЭДХЭ Г ХӨӨРЭЛДӨӨНҮҮ

ДЕЛИ, ноябриин 29. (ТАСС). КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев Премьер-Министр Индира Гандитай хөөрэлдөөнүүдээ мүнөөдэр үргэлжэлүүлбэ.

Советскэ Союзай, Индиин аша туһада харюусаһан уласхоорондын хэдэ хэдэн асуудалнуудаар Л. И. Брежнев, Индира Ганди һанамжануудаа хэлсээ. Советскэ Союзай, эб найрамдалда дуратай бусад гүрэнүүдэй үүсхэл эдэбхиин ашаар уласхоорондын оршон байдалда һайн хубилалтанууд болоо гэжэ тэмдэглэгдэбэ. Эдэ зүйтэй һайн хубилалтануудые батадхаха шухала гэжэ хэлсээ. Уласхоорондын оршом соо, эдэнэй дунда Ази түбидэ эб найрамдал хангаха, үгээ ойлголсохо, хани харилсаа тогтоохо хэрэгтэ Инди ехэ үүргэ дүүргэнэ гэжэ Л. И. Брежнев тэмдэглэбэ.

Советскэ Союзай эб найрамдалта политикада, үнэн зүб, бата эб найрамдал, уласхоорондын аюулгүй байдал хангалгада Совет гүрэнэй хэжэ байһан ехэ туһа нэмэридэ Индира Ганди үндэр сэгнэлтэ үгэһэн байна.

Хөөрэлдөөнүүд хани ёһоной оршон байдалда үнгэрнэ. Совет талаһаа — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Казахстанай КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Д. А. Кунаев, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагшад А. М. Александров, А. И. Блатов, Энэдхэг талаһаа — гадаадын х
дэй министр Сварам
Индиин МИД-эй га
хэрэгүүдые эрхилдэ
рэтарь Кеваль Сингх
диин Премьер-Ми
ахамад секретарь
Дхар, Индиин МИД-э
Европын таһагые
А. П. Венката Свар
рэлдөөнүүдтэ хабаад

СОВЕТ-ЭНЭДХЭГ ХАМТЫН ДОКУМЕНТНҮҮДТЭ ГАР ТАБИГДА

ДЕЛИ, ноябриин 29. (ТАСС-ай тусхай корр.). Совет-энэдхэг хамтын документнүүдтэ гар табилга мүнөөдэр Президентын «Раштрапати Бхаван» гэжэ ордон соо баярай оршон байдалда болобо.

Совет-энэдхэг хамтын декларацида КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежнев, Индиин Республикын Премьер-Министр Индира Ганди гар табяа.

Совет Социалис Республикануудай Союзай ба Индиин Республикын хоорондын экономическа, худалдаа наймаанай харилсаа саашадань хүгжөөхэ тухай хэлсээндэ Л. И. Брежнев, Индира Ганди мүн лэ гараа табиба.

Совет Социалис Республикануудай Союзай Гүрэнэй түсэбэй комитедэй, Индиин Республикын түсэбэй комиссиин хоорондохи харилсаа холбоон тухай хэлсээндэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын орлогшо, СССР-эй Госпланай түрүүлэгшэ Н. К. Байбаков, Индиин түсэблэлгын министр Д. П. Дхар гар табиһан байна.

Совет Социалис Республикануудай Союзай правительствын ба Индиин Республикын правительствын хоорондохи консульско конвенцидэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министр А. А. Громыко, Индиин гадаадын хэрэгүүдэй министр Сваран Сингх гар табяа.

Совет талаһаа — КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Казахстанай КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь Д. А. Кунаев, гадаадын экономическа харилсаа холбооной талаар СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Гүрэнэй комитедэй түрүүлэгшэ С. А. Скачков, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин туһалагшад А. М. Александров, А. И. Блатов, ТАСС-ай генеральна директор Л. М. Замятин, СССР-эй элшэн сайд В. Ф. Мальцев, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин референт Е. М. Самотейкин, мүн СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Н. М. Пегов, СССР-эй хэрэгүүдые Индидэ саг зуураар эрхилхэ этигэмжэтэ В. К. Болдырев, Индидэхи совет посольствын ба совет бусад эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд;

Энэдхэг талаһаа — хүдөө ажахын министр Фахруддин Али Ахмед, финансын министр Я. Б. Чаван, Индиин Түсэблэлгын министерствэдэхи гүрэнэй министр Мохан Дхария, мүн Индиин МИД-эй гадаадын хэрэгүүдые эрхилдэг секретарь
Сингх, Индиин
Зүүн Европын таһаг
ша А. П. Венката
Индиһээ СССР-тэ
элшэн сайд К. Ш.
кар, парламентын
дууд, ороной поли
элитэ мэдээжэ ажал
лагшад гар табилга
даба.

Хэблэлэй, радиого
видениин ехэ бүлэг
лэгшэд гар табилга
ёһолол дээрэ байлса

НҮХЭР М. А. СУСЛОВ

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь М. А. Суслов

МОСКВА ЕРЭБЭ

Литвагай ниислэл
ноябриин 29-дэ Мос
жа ерэбэ. (Т

ФЕРМЭНҮҮДЭЙ АРГА НӨӨСЭНҮҮДЫЕ — ТҮСЭБТЭ ТАБАН ЖЭЛЭЙ АША ТУҺАДА

Мал ажалай түрүүшүүлэй бүхэроссин зүблөөн

Орон дотор үйлэдбэрилэг- hүнэй, мяханай хахад- эхэнхи хубииень Россин дерациин колхоз, совхо- уд үгэдэг юм. Республи- мал ажал промышленна эhэ hуури дээрэ хүгжөөг- э, фермэнүүдые бүхы рэнь оньhожоруулха, ажа- hалбаринуудые тусхай лэлтэй болгохо хүдэлмэ- шууд сэхээр бэелүүлэгдэ- байна.

Энэ түсэбтэ табан жэлэй бан жэлэй турша соо хэ- хүдэлмэриин дүнгүүдые, тиин XXIV съездын ба СС-эй ЦК-гай Пленумүү- шиидхэбэринүүдэй үндэ- ажахын энэ hалбариие ладань хүгжөөхэ замуу- мал ажалай түрүүшүү- ноябриин 28-да Москва- болоhон бүхэроссин зүб- дэ хабаадагшад зүбшэл- байна.

КПСС-эй ЦК-гай, СССР- Министрнүүдэй Соведэй, ФСР-эй Министрнүүдэй ведэй, министерствэнүү- албан зургаануудай ха- салгата хүдэлмэрилэгшэд лөөндэ хабадаа.

КПСС-эй ЦК-гай Полит- рогой гэшүүндэ кандидат, ФСР-эй Министрнүүдэй ведэй Түрүүлэгшэ **М. С. оменцев** оролто үгэ хэ- зүблөө нээбэ. КПСС- ЦК-гай, СССР-эй Ми- трнүүдэй Соведэй, ЦСПС-эй ба ВЛКСМ-эй гай Улаан тугаар рес- ликынгаа шагнагдаhаарнь КПСС-эй Центральна митедэй, Россин Федера- правительствын үмэнэ- зүблөөндэ хабаадагша- амаршалаа. 1972—1973 удай үбэлжэлгын үедэ ажалай продуктнуудые дэбэрилжэ ехээр гүрэндэ лдахын түлөө бүхэсоюз- социалис мүрысөөндэ ила- гараhанайнгаа түлөө рес- ликамнай энэ хайра шаг- да хүртэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Гене- льна секретарь нүхэр И. Брежневэй даалгаба- е айхабтар ехээр сэдьхэ- ханан дүүргэнэб, Рес- ликада Улаан туг олгог- оорнь зүблөөндэ хабаа- шадта, Россин Федера- мал ажалай бүхы хү- мэрилэгшэдтэ халуун ршалга хүргэнэб гэжэ С. Соломенцев хэлэhэн на.

СССР-эй Министрнүүдэй едэй Түрүүлэгшын ор- шо **З. Н. Нуриев** КПСС- Центральна Комитедэй, СР-эй Министрнүүдэй Со- й үмэнэhөө Россин Фе- циин түлөөлэгшэдтэ н туг барюулба.

даань тэрэ зүблөөндэ ха- агшадай урда үгэ хэлэ- , 1972 оной IV кварта- ба 1973 оной түрүүшын жэлэй дүнгүүд мал хүдэлмэрилэгшэдэй союзна социалис мүры- й нүлөө ехэтэй, аша й байhыень элирхэйлэн лаа гээд тэмдэглэhэн . Олонхи республика- , хизаарнууд, област- мал ажалай продукт- ые гүрэндэ худалдаха үүдээ үлүүлэн дүүргээ. нүүдэй ажалшад шэн атайгаар хүдэлжэ, үнэ- рөөшье ажалай алдарта аршалга гаргаа. Энээ- ь түлөө бүхы совет арад, й партиин ЦК, Совет ительство эдэнэртэ ехэ р баясхалан хүргэнэ.

Мал ажалай продуктнуу- үйлэдбэрилжэ, ехээр гү- э худалдалгада Россин ерациин олохон хизаар- , областьнууд, автоно- республиканууд ехэ ту- эмэри хэнэ. 24 область, ар, автономито респуб- , 144 район КПСС-эй гай, СССР-эй Министр- эй Соведэй, ВЦСПС-эй, СМ-эй ЦК-гай Улаан ту- аар шагнагдаа. Мал ай хүдэлмэрилэгшэдэй габьяата ажалые Эхэ най үндэрөөр сэгнэбэ. соондэ илаhанай, ажа- шэн габьяагай түлөө эй Верховно Соведэй идиумэй Указаар Рос- Федерациин 63 мянга ажалшад СССР-эй ор- медальнуудаар шагнаг- 63 хүдэлмэрилэгшэдэ алис Ажалай Геройн нэрэ зэргэ олгогдоо.

хамшаг хүнүүд үнэн ргы ажалаараа манай ороной алдар соло арь- ана, колхоз, совхозуудай номико хүгжөөн бэхи- лэ, ажалшадай байдал аруулха шухала хэрэг- бүхы юумэ бии болгоно. й үбэлжэлгые амжалта- hайнаар үнгэргэлэ ондо мал ажал хүгжөө- рга олгоhон байна.

түсэбтэ табан жэлдэ ажалай фермэнүүдые, үнай фабриканудые анауудаар, түхеэрэлгэ- рэр хангалга хоёр үлүү- дахин үргэдхэгдэхэ бай- лэжэ оратор үргэлжэлүү- хэлэбэ. Имагтал 1971— онуудай туршада миллиардhаа үлүү рнгэй гэхэ гү, али түсэбтэ табан жэ- ээ ехэ мүнгэнэй иимэ ануунд, түхеэрэлгэнүүд дэhэн байна.

этэй хамта, мал ажа- шубуу үсхэбэрилгые оруулха хэрэг бултэ гэжэ хэлэжэ болохогүй. хэдэн ушар шалтагаа- аа уламжалан, хүдөө үйлэдбэриин энэ ри эгээл багаар оньhо- тлагданхай.

ын ерээдүйдэ бардам э тэжээл бэлдэлгэ, хо- тэжээл үйлэдбэрилгые ехэдхэлгэ, мал ажалай бүхы фермэнүүдтэ оньhожоруулга нэбтэрүүлгэ мал ажалые хүгжөөхэ гол шэглэл болохо ёhотой гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, партиин ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр Л. И. Брежнев тоолоно.

Мал ажалые промышленна үндэhэ hуури дээрэ табихадаа, мал ажалай бүхы хүдэлмэриие бүрин оньhожоруулха, предприятинуудта ажалай түрүү эмхидхэл нэбтэрүүлхэ шухала. Энэ талаар Московско, Ленинградай, Горьковско, Белгородско, Цензинскэ областьнууд, Краснодарай хизаар, Марийн автономито республика, РСФСР-эй бусад районууд ехэ хүдэлмэри хэжэ байна.

Ургаса хуряалгын дүнгүүд, ороной ба Россин Федерациин хүдөө нютагуудай ажалшадай амжалтанууд тухайда З. Н. Нуриев саашадаа тогтон хэлэбэ.

Хүдөө нютагта дэлгэрэнэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөн hайн үрэ дүнгүүдые асарна гээд тэрэ хэлэбэ. Хабарай тарилгада hайн шанартай үрэhэ хүрэнгэ бэлдэхэ, машинно-тракторна паркаа заhабарилха, улам ехэ минеральна ба органическа үтэгжүүлгэ нуга тарялан дээрэ гаргаха шухала. Тингээд байхадаа, хүдөөгэй ажалшад 1974 ондо үндэр баян ургаса хуряалгада бата үндэhэ hуури табиха бшуу.

Он жэлнүүдэй үнгэрхэ тума хүдөө ажахын энэ шухала hалбариин улам бүри аша үрэ ехэтэй болохынь тула хүдөөгэй ажалшад бүхы юумэ хэхэ юм гээд партиин Центральна Комитет, правительство найдажа байhанаа мэдүүлнэ. Республикые Улаан тугаар шагналга хүдөө ажахын үйлэдбэри хүгжөөлгэдэ шэнэ түлхисэ болохо байна гээд З. Н. Нуриев үгынгөө түгэсхэлдэ хэлэбэ. Парти, правительствын эсэшэ сусашагүй анхарал оролдолгодо хүдөө ажахын ажалшад халуунаар харюусажа, тарян ба мал ажалай продукцинуудые үйлэдбэрилжэ, ехээр гүрэндэ худалдалгада туhа нэмэри хэхэ байhаниинь дамжаггүй.

Партиин Марийн обкомой нэгэдэхи секретарь **Б. П. Никонов** үнеэдые машинаар hаалгын шадабаритадай бүхэсоюзна конкурсын чемпионка, Московско областиин «Память Ильича» колхозой фермын оператор **А. Н. Буртнева,** Горьковско областиин СССР-эй 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ гахай үсхэбэрилдэг ажахын оператор **В. И. Белова,** Омско областиин «Омский бекон» гэжэ нэгэдэлэй директор **А. П. Майоров,** Ставропольиин хизаарай Петровско районой «Победа» колхозой ахалагша хонишон, Социалис Ажалай Герой **В. Ф. Титаренко,** ВЛКСМ-эй Пензенскэ обкомой нэгэдэхи секретарь **Б. Ф. Зубков,** Хара хүрьhэтэ бэшэ зоный түбэй районуудай хүдөө ажахын эрдэм-шэнжэлэлгын институдай профессор, хүдөө ажахын эрдэмэй доктор **П. С. Попехина,** Ленинградска областиин Пашска ажахын малшан-оператор **Н. Ф. Большева,** Татарай АССР-эй КПСС-эй Чистопольско горкомой нэгэдэхи секретарь, Социалис Ажалай Герой **Г. Г. Полюшенков,** Белгородско областиин Корочанска районой «Рассвет» колхозой түрүүлэгшэ **К. В. Дмитриев,** Удмуртиин АССР-эй «Поршунский» совхозой рабочкомой түрүүлэгшэ **П. Я. Максимов,** гахай үсхэбэрилдэг совхозуудай Краснодарай трестын директор **И. П. Шевчук,** Ульяновска областиин Радищевска районой Ждановай нэрэмжэтэ колхозой ахамад зоотехник, Социалис Ажалай Герой **И. М. Кулагина,** Хакасай автономито областиин «Знаменский» совхозой ахамад зоотехник **В. Д. Дикова,** Тюменскэ областиин Боровско шубуунай фабрикын ахамад зоотехник **А. А. Сазонов,** Башкирай АССР-эй «Танлыкский» совхозой хүдэлмэришэн, Социалис Ажалай Герой **К. С. Сулейманов** гэгшэд зүблөөн дээрэ үгэ хэлэбэ.

Зүблөөн дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүндэ кандидат, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ М. С. Соломенцев үгэ хэлээ.

Россин Федерациие, тэрэшэлэн хэдэ хэдэн автономито республиканудые, хизаар болон областьнуудые, район болон национальна округуудые Улаан тугаар шагналга хадаа малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэшэдэй, мал ажалай продукци дээшэлүүлхэ хэрэгтэ туhалhан бүхы хүнүүдэй ажалда үгтэhэн үндэр сэгнэлтын гэршэ мүн болоно. Россин Федерациин Верховно Соведэй Президиумэй ба Министрнүүдэй Соведэй нэрэhээ, республикын бүхы малшад болон хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй үмэнэhөө Коммунис партиин Центральна Комитедтэ, Советскэ Союзай правительствэдэ, профсоюзуудай бүхэсоюзна Центральна Соведтэ ба ВЛКСМ-эй ЦК-да үндэр шагналай түлөө үнэн зүрхэнэй гүн гүнзэгы баясхалан хүргэхыемни зүбшөөгыт.

Манай республикатай хамта бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ Украина, Белорусси, Узбекистан, Казахстан, Азербайджан, Молдави, Киргизи, Таджикистан, Армени илажа гараа гэжэ тоологдонхой. Эдэ республиканууд баhал Улаан тугаар шагнагдаhан байна.

Союзна аха дүү бүхы республиканудай ажалшадай түйлаhан амжалтаар бидэнэр үнэн зүрхэнhөө баясана гээшэбди. Энэ хадаа олонациональна агуу ехэ социалис гүрэн — ССР Союз болгон Коммунис партяар нэгэдхэгдэhэн совет бүхы арадай бултанаймнай түйлалта, ниитэ илалта болоно бшуу.

Мүнөөдэрэймнай зүблөөн мартагдашагүй сагта үнгэрэгэдэжэ байна. Юhэдэхи табан жэлэй гурбадахи шиидхэхы жэл түгэсэхэ дүтэлөө. Экономико ба соёл культурын бүхы hалбаринуудые хүгжөөхэ, ажалшадай байдал hуудал hайжаруулха талаар партиин XXIV съездын табиhан зорилгонууд амжалтатайгаар бэелүүлэгдэжэ байна. КПСС-эй XXIV съезд дээрэ баталан абтаhан эб найрамдалда дуратай программын бодото бэелэлэй нүлөөдоро Советскэ Союзай уласхоорондын байдал улам бэхижэнэ. КПСС-эй Центральна Комитедэй, ЦК-гай Политбюрогой, КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Леонид Ильич Брежневэй эсэшэ сусашагүй ажал ябуулга уласхоорондын политическэ байдалые hайжаруулгада айхабтар ехээр нүлөөлнэ гээшэ.

Эдэ үдэрнүүдтэ Индиин олон миллион арад Советскэ Союзай үндэр тушаалта түлөөлэгшые хүндэмүүшэ ёhоор баяр баясхалантайгаар угтажа байна. КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретариин албанай хэрэгээр энэ айлшалгын совет-энэдхэг харилсаануудые саашадань бэхижүүлхэ, бүхы дэлхэй дээрэ амгалан байдал улам бата бэхи болгохо хэрэгтэ тон ехээр туhалха байhандань совет хүнүүд гүнзэгыгөөр этигэнэ. Коммунизмын ба эб найрамдалай аша туhада айлшалгаяа амжалтатайтаар дүүргэжэ, саашанхи ажал ябуулгада аша үрэ ехээр түйлахыень Леонид Ильичтэ бидэнэр хүсэнэбди.

Энэ жэлдэ ороноймнай таряашад ехэ амжалта түйлаба гээд **М. С. Соломенцев** саашань хэлэбэ. Энэ хадаа хүдөө ажахын үйлэдбэриин материальна техническэ бааза бэхижүүлхэ талаар КПСС-эй XXIII ба XXIV съездүүдэй, Центральнэ Комитедэй Пленумүүдэй зохёоhон партиин политикын бодото дээрэ бэелүүлэгдэжэ байhанай үрэ дүн гээшэ.

Россин Федерациин ажалшад оронойнгоо ниитэ түйлалтада хубитаяа ехээр оруулна. Бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ хам оролсоhон Россин Федерациин промышленна предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэд продукци үйлэдбэрилхэ ба худалдаанда үгэхэ түсэбөө үлүүлэн дүүргэжэ байна. Хүндэ промышленностиин продукци ба үргэн хэрэглэлэй эд бараан хараалагдаhанhаа hураггүй ехээр үйлэдбэрилэгдөө. Нёдондо жэлэй түрүүшын арба hара соо промышленна үйлэдбэриин хэмжээн 6,7 процентээр дээшэлүүлэгдэhэн hаань, энэ жэлэй арбан hара соо 7,2 процентээр дээшэлүүлэгдээ.

Россин Федерациин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд урдань түйлагдаагүй ороохото ургамалай эгээл баян ургаса ургуулаа гээшэ. Республикымнай ороохо таряанай валовой ургаса 128 миллион шахуу тонно болоо. Россин Федерациин 52 миллион тонно (3 миллиард 175 миллион пүүд) таряан гүрэндэ тушаагдаа. Эгээл баян ургасын хуряагдаhан 1970 онойхиhоо 6 миллион тонно таряан ехээр тушаагдаба.

Энэ жэлдэ Саратовска ба Ростовско, Воронежой ба Тамбовой, Пензиин ба Ульяновска, Липецкэ ба Рязаниич областьнуудай, Чувашай, Хальмагай, Дагестанай автономито республиканууд урдань үзэгдөөгүй баян ургаса хуряаhан байна.

Тэрэшэлэн бусад ургамалай баян ургаса хуряагдаа. Гүрэндэ хартаабха тушааха түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Гүрэндэ овощ, саахарай свёкло, наран сэсэг худалдан абаха түсэб дүүргэхэ гүйсэд арга боломжотойбди.

Манай республикын ажахын ниитэ түйлалтануудые тэмдэглэхэ зуураа, Россин Федерациин малшадай үнэн сэхэ ажалаараа түйлаhан амжалтые сэдьхэлээ ханангяар тэмдэглэнэбди гээд М. С. Соломенцев хэлэбэ. Нёдондо жэлэй ган гасуурhаа тохёолдоhон ехэ бэрхэшээлнүүдые дабан гаража, мал ажалай фермэнүүдэй хүдэлмэрилэгшэд мал болон шубуудые гарзада оруулхагүйhөө гадна, тоо толгойень олошоруулhан, абаhан социалис уялгануудаа амжалтатайгаар дүүргэжэ шадаа. Урид абтаhан тоо, баримтануудай ёhоор энэ жэлдэ арадай ажахын түсэбhөө гадуур 1,5 миллион тоннohoo дээшэ hүн, 200 мянган тонно мяхан, 2 миллиард үндэгэн гүрэндэ худалдагдахаар хараалагдана.

Эдэ амжалтанууд хүнгэн мүртэйгөөр түйлагдаагүй. Нёдондо жэлэй эсэс багта «Би байhан тэжээлээрээ ехэ продукци абаха» гэhэн Россин түрүү ажахынуудай уряа республика доторнай үргэнөөр дэмжэгдэhэн байна. Социалис мүрысөөнэй онсо илгаань ямар болооб гэхэдэ, ажалай үрэ дүн олоной үзэмжэдэ табигдадаг, даалаhан хэрэгэй түлөө харюусалга дээшэлэнхэй. Бэлэдхэгдэhэн тэжээлэй центнер бүхэниие хиналтада абахын түлөө тэмсэл ажахы бүхэндэ ябуулагдаа. Нэмэлтэ арга боломжонуудые элирхэйлхэ талаар хэмжээнүүд абтаhан, ган гасуурhаа хохидоhон районуудта тэжээл абаашаха хүдэлмэри үргэнөөр хэгдээ.

Промышленна предприятинууд болон барилгын организацинуудай коллективүүд малай фермэ, тэжээл буйлуулха цехүүдые бариха, заhабарилха талаар хүдөө нютагуудта ехэхэн туhаламжа хүргэhэн байна.

Хэгдэhэн хүдэлмэриин дүнгүүд саг соогоо абтаhан тэдэ хэмжээнүүдэй аша үрэтэй байhаниие гэршэлжэ үгэнэ. Нёдондоной октябрь hараhаа энэ жэлэй июнь хүрэтэр, эгээл бэрхэшээлтэ үедэ, үнгэрhэн малай үбэлжэлгын энэ үеынхитэй жэшэбэл, Россин Федераци дотор hү үйлэдбэрилгэ 541 мянган тонноор, мяхан — 113 мянган тонноор, үндэгэн — 1 миллиард 321 миллионоор дээшэлhэн байха юм. Республикын бүхы дээрээ түйлаhан амжалта hайн үрэ дүн түйлаhан олон мянган ажахынуудай оруулhан хубитаhаа бүридэhэн гээшэ. Зүгөөр мүрысөөндэ илажа гараhан бүхы коллективүүдые бултыень нэрлэхын аргагүй байна.

Социалис мүрысөөндэ эгээл эрхим hайн үрэ дүн түйлагшадые нэрлэбэл, Липецкэ, Орловско, Белгородско областьнуудай, Татарай АССР-эй малшад болоно.

Республикын олохон районууд горитой амжалта түйланхай. Тэдэнэй тоодо Ленинградай областиин Гатчинска районие, Воронежско областиин Нижнедевицкэ районие, Калининградай областиин Зеленоградска районие, Мордовиин автономито республикын Атяшевска районие, Чувашай АССР-эй Канашска районие, Кабардино-Балкариин Урванска районие М. С. Соломенцев онсо тэмдэглэбэ.

Мал ажал дээрэ магтаалта мэргэжэл олон болоо. Гэбэшье машинаар үнеэдые hаадаг hаалишанай, мастерай мэргэжэл эгээл ажал ехэтэй, хүндэтэй мэргэжэл болонхой. Энэ жэлдэ орден медальнуудаар шагнагдаhан, Социалис Ажалай Герой болоhон малшадай дунда hаалишадай олоор оруулагдаhаниинь гайхалтай бэшэ. Ленинградай областиин «Пригородный» совхозой hаалишан Мария Михайловна Андреева үнгэрhэн үбэлжэлгын үедэ даажа байhан үнеэн бүриhөө 4.306 килограмм hү hааhан байна. Урда жэлэйхитэйнь сасуулхада, энэ hаалишан 890 килограммаар ехэ hү hаагаа. Москвагай областиин «Ленинский луч» колхозой hаалишан Валентина Петровна Щербатых гэгшын нэрэ холуур суурхана. Үбэлжэлгын юhэн hара соо тэрэ даажа байhан үнеэн бүриhөө 5.015 килограмм hү hаажа шадаа.

Тэрэшэлэн шубуунай фабриканудай хүдэлмэрилэгшэдэй, хонишодой, гахайшадай, мал харууhалагшадай, богонёор хэлэбэл, мал ажалай бүхы мэргэжэлтэдэй ажал ехэ хүндэтэй болонхой.

Мал ажалай хүдэлмэрилэгшэдэй мүрысөөнэй үрэ дүнгүүд, түрүүшүүлэй түйлалтанууд колхоз, совхоз бүхэндэ, район, область, хизаар болон автономито республика бүхэндэ үйлэдбэри үргэдхэхэ ямар ехэ арга боломжын бии байhаниие гэршэлэн харуулна. Жэшээ болгон, Марийн АССР-ые абаад үзэе. Энэ республикын колхоз, совхозууд гурбадахи жэлээ удаагуур ган гасуурай хохидолдо орohoop. Тэдреспубликынь ажалшад областной партийна организацингаа хүтэлбэри доро нягта hайн эмхидхэл, ажалай эршэ ба эдэбхи үүсхэл гарган, байгаалиин таагүй эрхэ байдалтай тэмсэжэ ороhон юм. Тэжээл бэлэдхэлгые дээшэлүүлхэ, тэрэнээ шанартай hайнаар буйлуулжа, малда эдюулхэ, ашаг шэмэ ехэтэй үүлтэртэ мал бии болгохо, мал ажалаа промышленна үндэhэ hуури дээрэ табиха талаар республикын ажахынуудта ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Эдэ бүгэдын ашаар республика жэлhээ жэлдэ мал ажалаа тогтуурнтай түргэнөөр хүгжөөжэ байна. Үнеэдэй ашаг шэмые дээшэлүүлхэ талаар тус республика Россин Федераци дотор түрүү hууринуудай нэгые эзэлжэ, бүхэсоюзна социалис мүрысөөндэ түрүүлжэ гараа.

Тэрэшэлэн Москвагай областиин хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй түйлалтанууд яhала ехэ. Ниислэлэймнай гурбан орденто область түйлаhан hайн үрэ дүнгүүдээрээ суурхаhаар үнинэй. Мал ажалые промышленна үндэhэ hуури дээрэ табиха, эрдэм наукын түйлалтануудые үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ ба түрүү дүй дүршэл үргэнөөр хэрэглэхэ талаар эндэ тон ехэ хүдэлмэри хэгдэнэ. Москвагай область жэл бүхэндэ 1 миллион 200 мянган тоннohoo дээшэ hү, 200 мянга шахуу тонно мяха, 1 миллиард 700 миллион үндэгэ гүрэндэ тушаана.

Мал ажалай продукци үйлэдбэрилгые горитойгоор дээшэлүүлhэн, мал болон шубуудай ашаг шэмэ эрид дээшэлүүлhэн, научно-техническэ хүгжэлтын түйлалтануудые хэрэглэhэн Ленинградай областиин малшадай ажал хэрэг бидэниие ехээр баясуулна. Оронойгай промышленна хоёр ехэ түб — Москва болон Ленинградые мал ажалай продуктнуудаар хангаха зорилгые бэелүүлхэ хэрэгтэ Москва болон Ленинградай областьнуудай малшад хубитаяа ехээр оруулжа байна.

Түйлаhан амжалтанууда тэмдэглэхэ зуураа, мүн бии байгаа дутуу дунданудые обёоронгүй гаража болохогүй гэжэ М. С. Соломенцев хэлэбэ. Олохон колхоз, совхозууд мал ажалаа саашадань дэбжээхын тулада бии байhан арга боломжонуудаа үшөөл багаар ашаглана гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй.

Гэхэтэй хамта республикын малшадай үмэнэ айхабтар ехэ зорилгонууд табигданхай, тэдэниие дүүргэхын тулада ажахы бүхэн, фермэ бүхэн тааруу hайнаар хүдэлмэрилхэ зэргэтэй. Табан жэлэй үлэhэн хоёр жэлэй туршада хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ, бэлэдхэхэ түсэбые дүүргэхэhээ гадна, үнгэрэгшэ жэлнүүдтэ дутуу абтаhан продукциие хүсэлдүүлхэ шухала. Колхоз гү, али совхоз бүхэнэй уялгань хадаа табан жэлэй түсэбые заатагүй дүүргэхэ хэрэг болоно.

Мал ажалые саашадань хүгжөөхын тулада үбhэ тэжээл ехээр бэлэдхэдэг болохо, бүдүүн, шэмэтэ болон концентрированна тэжээл ехээр үйлэдбэрилдэг болохо шухала. Бодомжолгонуудай ёhоор, мал ажалай продуктнуудые абаха, бэлэдхэхэ табан жэлэй түсэбэй даабаринуудые дүүргэхын тулада республика дотор абтадаг али бүхы янзын тэжээл 1,5 үлүүтэй дахин ехэ болохо ёhотой.

Ороохо таряа ехээр абадаг болохо, тингэжэ малай эдеэ хоолые ехэдхэхэ гэhэн асуудал гол шухала байhаар. Мал адууhаяа эрдэм ухаанай үндэhөөр тэжээдэг болоходомнай, толгой мал бүхэн урданайхиhаа ехэ ороохо таряа эдидэг болохо юм. Хэрбээ үнгэрэгшэ табан жэлдэ Федерациин колхоз, совхозууд малда 33,2 миллион тонно концентрат-тэжээл жэл бүри эдюулдэг байгаа hаа, харин энэ табан жэлэй гурбан жэлэй туршада 51 миллион тонно гү, али урданайхиhаа 53 процентээр ехэ тэжээл гаргаа. 1974 ондо 55 миллион тонно концентрат фермэнүүдтэ эльгээхэ гэжэ түсэблэгдэнэ.

Һүүлээрнь М. С. Соломенцев ороохо таряа ехэдхэхэ гол шэглэлнүүдые зааба. Эдэнь түбхын түрүүндэ ямарнууд бэ гэбэл, газарые болбосон hайнаар эдлэхэ; хүрьhэнэй үрэжэл hайжаруулха, тарилгын талмай үргэдхэхэ, таряа таридаг газар hайжаруулха, үрэhэ хүрэнгэ hайжаруулха, мүн газар hайжаруулха хүдэлмэри ехээр хэжэ, минеральна органическа үтэгжүүлгэ зүбөөр хэрэглэхэ шухала болоно.

Республикын хэдэн нютагуудта ороохо абахын тулада кукуруза тарилгые үргэдхэхэ ехэ арга боломжо бии. Энэ ургамал ургуулхын тулада анхарал ехээр хандуулха, ехэ оролдолго гаргаха ушартай байhаниинь ойлгосотой. Гэбэшье энэмнай үндэр ургаса үгэдэг, гаргаhан ажал хүдэлмэриие хэдэн дахин харюулдаг байха юм. Жэшээнь, Кабардино-Балкарска АССР-эй байгша ондо гектар бүриhөө 28 центнер ороохо абаа, харин кукуруза — 50 центнер абтаhан байна. Хоёр дахин шахуу ехэ абтаhан болоно бшуу.

Бүдүүн, шэмэтэ болон бусад янзын тэжээл урданайхидал ехэ удха шанартай байха. Бүхы тэжээлнүүдэй дунда тэдэнэр гол, шиидхэхы hуури эзэлнэ. Тиимэhээ эдэ тэжээлнүүдые али болохоор ехэдхэжэ, мал ажалай хэрэглэмжые гүйсэд хангаха хэрэгтэй. Энэ талаар колхоз, совхозуудта ехэ арга болом жонууд бии.

Болбосон ёhоной, уhалагдадаг бэлшээри байгуулха гээшэ илангаяа hүнэй мал ажахые хүгжөөлгэдэ айхабтар ехэ удха шанартай. Тиимэ бэлшээритэй байбал, сагай уларилhаа дулдыдангүй, хододоо үбhэ тэжээлтэй байха байна бшуу. Уhалагдадаг бэлшээринүүдэй бии болоhон газарта hүнэй мал ажал hайнаар хүгжөөгдэнэ гэжэ үнгэрhэн гандуу жэлнүүдэй дүй дүршэл харуулна.

Ойрын жэлнүүдтэ нэгэ үнеэн бүридэ бодожо үзэбэл, гектарай дүрбэнэй нэгэ хубиhаа доошо бэшэ уhалагдадаг бэлшээритэй болохоор манай түсэблэлгын болон ажахын органууд, колхоз, совхозууд түсэбөө зохёохо ёhотой. Уhалагдадаг бэлшээри бии болгохо хүдэлмэриие область, хизаар гү, али республика бүхэндэ, колхоз, совхоз бүхэндэ ябуулха, тэрэниие арадай барилгын шэнжэтэйгээр, үргэн далайсатайгаар эрхилхэ шухала.

Тэжээлэй шанар hайжаруулха, тэрэниие зүбөөр ашаглаха гээшэ айхабтар шухала удха шанартай асуудал юм. Манай ажахынуудай бэлэдхэдэг тэжээлэй шанарынь үшөөл муу байhаар гэжэ тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ түбхын түрүүндэ түрүү технологи хэрэглэбэл лэ, энэ дутагдалые усадхажа болохо байна.

Белок ехэтэй тэжээл багаар бэлэдхэгдэнэ. Тиимэhээ горох, люпин, викэ, люцернэ, соя мэтын ургамалнуудые ехээр ургуулдаг болохо хэрэгтэй. Харин промышленность мяха-яhанай болон загаhанай гурил, тэжээлэй дрожжи, хатаамал машиндагдаhан hү ехээр гаргадаг болохо ёhотой.

Холимол тэжээлэй промышленность хүгжөөхэ талаар республикамнай мүнөө ехэ түсэб бэелүүлжэ байна. Бүри энэ жэлдэ гүрэнэй комбикормын предприятинууд 17 миллион тонно холимол, тэжээл гаргаха, харин 1975 ондо 25 миллион тоннohoo бага бэшэ тэжээл үйлэдбэрилэгдэхэ ёhотой. Мүн ажахы хоорондын комбикормын предприятинуудта тэды шэнээн лэ холимол тэжээл абтаха ёhотой юм.

Малда эдюулхын урда тэжээлээ hайнаар бэлэдхэхэ гээшэ ямар ехэ удха шанартайб гэжэ илангаяа үнгэрэгшэ үбэлжэлгын дүй дүршэл харуулба.

Мүнөө үедэ колхоз болон совхозуудта 75 мянган тэжээлэй цехүүд болон тэжээл буйлуулха байранууд түхеэрэгдэнхэй. Энэмнай үсөөншье гэхээр бэшэ. Тингэбэшье энэмнай мүнөө үеын эрилтые үшөөл хүсэд хангаагүй.

Саашадаа ажахы бүхэндэ бии байгаа бүдүүн болон бусад тэжээлые сүм буйлуулжа, малда үгэхын тула тэжээлэй цехүүдые бүри олоор түхеэрхэ талаар ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ болоно. Энэ хэрэгтэнь колхоз, совхозуудта промышленна предприятинууд туhа хүргэхэ аргатай.

Мяха үйлэдбэрилгэ тухай хэлэхэ зуураа, Россин Федераци 1971—1975 онуудай түсэбэй ёhоор 40.6 миллион тонно малай, шубуунай мяха худалдаха ёhотой гэжэ М. С. Соломенцев тэмдэглэбэ. Табан жэлэй үнгэрhэн гурбан жэлэй туршада 23 миллион тонно мяхан худалдагдажа абтахаар байна. Тингэжэ үлөөшэ хоёр жэлдэ 8,8 миллион тонно жэл бүри бэлэдхэгдэхэ болоно.

Энэ бодото дээрээ бэелүүлжэ боломоор зорилгые шиидхэхын тула саашадаа малай тоо толгой олошоруулхын хажуугаар, малые түргэн зуура шахан таргалуулха хүдэлмэри үргэнөөр эмхидхэхэ шухала. Хаа хаанагүй шахалганда табигдаhан үхэрнүүдэй шэгнүүрые нилээд дээшэлүүлхэ гэжэ оролдохо хэрэгтэй. Эрдэмтэд, мэргэжэлтэд үхэрнүүдые сүүдхэдэ дунда зэргээр 900—1000 граммhаа бага бэшээр нэмээхэ арга бии гэжэ тоолоно. Энээниие дүй дүршэлшье элишэлжэ үгэнэ. Залуу малай гүрэндэ тушаагдадаг дунда зэргын шэгнүүр хаа хаанагүй 350—400 килограммда хүргэгдэхэ ёhотой.

Россин Федерацида жэл бүхэндэ 9 миллион үхэр үүсэлгэдэнэ. Эдэнь дунда зэргээр оройдоо 300 килограммтай байна. Хэрбээ тушаан абтадаг үхэрнүүдые 50—50 килограммаар шэгнүүрынь дээшэлүүлээ hаа, 450 мянган тонно мяхан нэмэгдэжэ абтаха, колхоз болон совхозууд 80 миллион түхэриг олзо оруулха жэшээтэй.

Гахай үсхэбэрилжэ, мяха абалгые дээшэлүүлхэ арга боломжо хүсэдөөр орой хэрэглэгдэнэгүй. Олохон ажахынуудта ехэ гахайнууд хангалтагүйгөөр ашаглагдана. гахайн шэгнүүрэй нэмэлтэ бага, тэндэ промышленна арга ааляар нэбтэрүүлэгдэнэ, үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэри hулаар табигданхай. Хэдэ хэдэн областьнуудта гахайн шэгнүүрые сүүдхэдэ 200 граммhаа доогуур нэмээжэ, дунда зэргээр 70—80 килограммтайгаар тушаадаг ажахынуудай бии байhые гэсэхээр бэшэ бэзэ?

Юhэдэхи табан жэлэй туршада Россин Федераци гүрэндөө 152 миллион тонно hү худалдаха ёhотой гээд М. С. Соломенцев хэлэбэ. Түрүүшын гурбан жэлдэ элдэб эсын шалтагаанаар энэ продукци абаха, бэлэдхэхэ талаар гээгдэлдэ орогдоо. Тиимэhээ табан жэлэй түсэбые бэелүүлхын тула үлөөшэ хоёр жэлэй туршада 35 миллион тоннohoo бага бэшэ hү жэлдээ бэлэдхэхэ бологдоно.

Хэрбээ энэ жэлдэ бүхыдөө 28,5 миллион тонно hүн бэлэдхэгдэхэ гэжэ тоолобол, энэ талаар бидэнэрэй урда ямар ехэ орёо зорилгонуудай тохёолдохоёо байhаниинь элитэ. Гэхэ зуура, hайса тоолоод үзэхэдэ, хэрбээ зохихо хэмжээнүүдые бэелүүлээд, нэн түрүүн үнеэдэй hү шэмэ дээшэлүүлжэ, тоо толгойень олошоруулаа hаа, энэ зорилго шиидхэгдэхээр гээшэ.

Үнеэдэй hү шэмые дээшэлүүлхэ гээшэ гансахан hү ехээр абаха хараатай бэшэ. Мүн hаалиин малай үйлэдбэриин ашаг үрэ дээшэлүүлхэ ушартай. Энэ талаар зарим тэды алхам хэгдэнэ. Республикын колхоз болон совхозуудта 10 hарын туршада нёдондоной энэ үеынхиhөө 62 килограмм гэхэ гү, али 3 процент hүн үнеэн бүриhөө ехэ hаагдаhан байна. Хэрбээ бүхы область, хизаар болон республиканууд үнеэдэй hү шэмэ дээшэлүүлhэн байгаа hаань, энэ ургалта бүри ехэ байха hэн. Республика дотор 2.250 колхоз, совхоз гэхэ гү, али бүхы ажахынуудай 10 процентнь жэлдээ үнеэн бүриhөө 1.700 килограммhаа бага hү hаана бшуу.

Һү ехэтэй үнеэдые үсхэбэрилдэг область, хизаар болон автономито республиканудташье иимэ гээгдэнги ажахынуудай тохёолдодог байhаниинь гэмшэлтэй. Гээгдэжэ ябаhан колхоз болон совхозуудые түрүү ажахынуудай зэргэдэ гаргаха, эрхим ажахынуудые бүри дээшэнь үргэхэ гээшэ энэ продукци абалгые дээшэлүүлхэ нэгэ ехэ арга нөөсэ болоно. Үлөөшэ хоёр жэлэй туршада бүхы республикаараа үнеэн бүриhөө дунда зэргээр 200—250 килограмм hү ехэ hаадаг боложо, 1975 ондо үнеэн бүриhөө адагынь 2.500 килограмм hүн hаагдаха ушартай.

Үнеэдэй hү шэмэ дээшэлүүлхын хажуугаар, тоо толгойень олошоруулха хэрэгтэй. Энэ жэлэй арбан hарада республикын колхоз, совхозуудта үнеэдэй тоо 4 процентээр олошороо. Энэмнай тон бага гээшэ. Хүдөө ажахын министерство болон Совхозуудай министерство область, хизаар болон автономито республиканудтай хамта үнеэдэй тоо толгой олошоруулха хэрэгые тодорхойлжо, энэ зорилгые шиидхэхэ талаар колхоз болон совхозуудта саг үргэлжэ, тодорхой туhаламжа үзүүлхэ уялгатай.

Томо, тусхай шэглэлтэй шубуунай ажахынуудые эмхидхэхэ талаар Россин Федераци дотор ехэ хүдэлмэри хэгдээ гээд С. М. Соломенцев тэмдэглэбэ. Мүнөө үедэ үндэгэ болон шубуунай мяха бэлэдхэхэ хэрэгтэ гүрэнэй болон колхозууд хоорондын шубуунай фабриканууд гол hуури эзэлнэ. Шубуу үсхэбэрилгые промышленна үндэhэ hуури дээрэ табиhанай ашаар жэлдээ табан жэлэй түсэбөөр абтаха продукциин хэмжээн үлүүлэн дүүргэгдэжэ байна. Үндэгэ худалдан абаха табан жэлэй түсэб болзорhоо урид дүүргэгдэхэ гэжэ найдамтайгаар хэлэхээр байна. Зүгөөр энэмнай шубуу үсхэбэрилгэдэ дутагдалнууд байхагүй, арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдээ гэhэн удхатай бэшэ. Шубуу үсхэбэрилдэг ажахынуудай байдал хаа хаанагүй адли бэшэ. Шубуунай зарим фабрика болон фермэнүүдтэ үсөөн үндэгэ абтана, продукциин өөрынь үнэ сэн ехэ, ажалай болон тэжээлэй талаар үлүүсэ ехэ гаргаша хэгдэнэ.

Хони үсхэбэрилгэ хадаа мал ажалай шухала hалбари болоно. Энэ hалбари хониной мяха үгэхэhөө гадна, хүнгэн промышленностьда шухала хэрэгтэй продукци — нooho, хониной арhа, каракуль гэхэ мэтые үгэнэ бшуу. Гүрэндэ нooho худалдаха табан жэлэй түсэб дүүргэхын тула Россин Федераци үлөөшэ хоёр жэлэй туршада жэлдээ 244 мянган тонно гэхэ гү, али энэ жэлэйхиhээ 8 процент ехэ нooho гүрэндөө оруулха ёhотой.

Хони үсхэбэрилгэдэ анхарал ехэ хэрэгтэй. Ставропольиин хизаар болон Ростовско областьдо энэ hалбариие промышленна үндэhэ hуури дээрэ оруулха талаар нилээд дүй дүршэл олгогдонхой. Энээниие хони үсхэбэрилдэг бүхы ажахынуудта үргэнөөр нэбтэрүүлхэ шухала. Энээн тушаа хонишодой бүхэроссин зүблөөн дээрэ тодорхойгоор хэлэгдээ hэн.

Мал ажахые саашадань хүгжөөхэ, малай болон шубуунай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ, энэ hалбариин экономическа ашаг үрые ехэ болгохо хэрэг малай үүлтэр hайжаруулгатай сэхэ холбоотой. Үүлтэртэ малай баазые үргэдхэхэ талаар республика дотор нилээд хүдэлмэри хэгдэнхэй. Үүлтэртэ малай заводуудай, совхозууд, колхозуудай фермэнүүдэй тоо олошороо. Үүлтэртэ залуу малые худалдалга хоёр дахин шахуу ехэ болоо. Үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэриие эрхилхэ эмхи зургаанууд гуримшуулагдаа. Тэдэнэр үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэри эмхидхэхэ, республика дотор үүлтэр hайжаруулха ёho гуримай бэелүүлэгдэжэ байhые хинаха үүргэтэй. Теэд олохон ажахынуудта үүлтэр hайжаруулха селекционно хүдэлмэри мүнөө үеын эрилтые хангажа шадаhагүй. РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет үүлтэр hайжаруулха хүдэлмэриие саашадань hайжаруулха асуудалаар нёдондо тусхай тогтоол абажа, эдэ эмхи зургаанудые материально-техническэ хэрэгсэлээр хангаха, селекционно-племенной хүдэлмэри нарижуулан hайжаруулха арга олгохо хэмжээнүүд тодорхойлогдоhон байгаа.

Хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй, колхоз болон совхозуудай, хүдөө ажахын органуудай, хүтэлбэрилэгшэдэй, бүхы малшадай уялга юуб гэхэдэ, малай шубуудай үүлтэр түргэнөөр hайжаруулжа, ашаг шэмыень дээшэлүүлхэ хэмжээнүүдые бэелүүлхэ болоно.

Россин Федераци дотор иимэ тусхай шэглэлтэй болоhон хэдэн олон ажахынууд байгуулагдажа, амжалтатайгаар ажаллажа байна. Мүнөө үедэ совхозуудай үйлэдбэри дээрэ абажа үзэхэдэ, үндэгэ абаха талаар птицепром 90 процентыень эзэлнэ. Үхэрэй болон гахайн шэгнүүрэй нэмэлтынь хахад хубинь шахуу скотпром болон свинопромой ажахынуудта тудана.

Һүүлэй жэлнүүдтэ колхозууд хоорондын болон гүрэнэй ба колхозуудай хамтын предприятинууд болон тусхай шэглэлтэй нэгэдэлнүүд үргэнөөр хүгжөөгдэжэ байна.

Үйлэдбэриие тусхай шэглэлтэй болгохо, томодхохо, мал ажалые промышленна үндэhэ hуури дээрэ гаргаха гээшэ хүдөөгэй саашанхи социальна ехэ хубилалта болохо байна. Үйлэдбэриин эрхэ байдал үндэhөөрөө хубилгагдана. Малшадай ажал индустриальна маягтай боложо, хүдэлмэрилэгшэдэй ниитэ эрдэмэй болон мэргэжэлэйнь хэмжээн дээшэлнэ. Энэ хадаа хүдөөдэ үлэжэ ажаллаха арга залуушуулда олгоно. Мал ажалые промышленна үндэhэ hуури дээрэ гаргаха талаар ехэ хүдэлмэри Пензенскэ, Тамбовско, Воронежско, Белгородско, Липецкэ, Московско, Ленинградска болон бусад областьнуудта хэгдэнэ.

Россин Федераци дотор мал ажалые хүгжөөлгэтэй холбоотой асуудалнуудые шиидхэхэ эрдэм-шэнжэлэлгын болон туршалгын эмхи зургаанууд олоор байгуулагдана. Колхоз болон совхозуудта эрдэмэй шэнэ түйлалтануудые, дурадхалнуудые нэбтэрүүлхэ талаар манай эрдэмтэд бага бэшэ юумэ хээ.

Мүнөө үедэ мал ажалда тон харюусалгатай үе — малай үбэлжэлгэ захалаа. Энэ сагые хэр эмхитэй hайнаар үнгэргэhэнhөө 1974 оной арадай ажахын түсэбэй амжалтатайгаар бэелүүлэгдэхэ хэрэг гол түлэб дулдыдаха байна. Тиимэhээ бүхы табан жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ дулдыдаха гээд М. С. Соломенцев тэмдэглэбэ. Энэ үбэлжэлгэдэ жэшээтэ hайнаар бэлдэхэ, малдаа тэжээл элбэгээр бэлэдхэхэ талаар Липецкэ областиин болон Татарай АССР-эй хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд бүхэроссин социалис мүрысөө дэлгэрүүлхэ тушаа hайшаалтай үүсхэл гаргаа hэн. Энэ үүсхэлыень РСФСР-эй Министрнүүдэй Совет болон ВЦСПС дэмжээ. Дэлгэржэ байгаа мүрысөөн hайн үрэ дүн асаржа байна. Вайгша ондо Россин Федерациин колхоз болон совхозууд үбэлжэлгэдөө нилээд эмхитэйгээр оронхой. Республика дотор бүхыдөө 1973 оной ноябриин 1-нэй байдалаар условно үхэр бүхэндэ 13 центнер тэжээлэй единицэ бэлэдхэгдээ. Нёдондо энэнь 10 центнер байhан.

Тэжээлээр дутамаг газарта тэрэниие нэмэжэ бэлэдхэхэ, ашаг үрэтэйгөөр хэрэглэхэ хүдэлмэриие hайнаар ябуулха ушартай. Колхоз совхоз бүхэндэ малые тэжээлээр hайса хангаха бүхы хэмжээнүүд абтаха зэргэтэй.

«Ажалай амжалтые хүнүүд шиидхэдэг» гэжэ парти hургана. Тиимэhээ малшадтаа анхарал хандуулха, тэдэнэй мэргэжэл дээшэлүүлхэ, тэдэндэ бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллаха арга олгохо, ажаhуудалаарнь, амаралтаарнь, hуралсалаарнь hонирхохо хэрэг партиина, советскэ болон ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй үдэр бүриин анхаралда байха жэшээтэй. Фермэнүүдтэ хүдэлдэг хүнүүдэй, хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй дунда социалис мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, мүрысөөндэ илагшадые моральна болон материальна талаар hайса урмашуулха шухала.

Үгынгөө түгэсхэлдэ М. С. Соломенцев бүхы малшадай, Россин Федерациин хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдэй зүгhөө партиин XXIV съездын табиhан агуу ехэ зорилгонуудые амжалтатайгаар бэелүүлхын түлөө Россин ажалшад бүхы хүсэеэ элсүүлхэ гэжэ партиин Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум болон Советскэ правительствые найдуулба.

Зүблөөндэ хабаадагшад Россин Федерациин хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэрилэгшэдтэ зорюулагдаhан хандалга бэшэг баталан абаа.

Зүблөөндэ хабаадагшад КПСС-эй Центральна Комитедтэ эльгээгдэхэ бэшэг айхабтар баяр баясхалантайгаар баталан абаhан байна.

БАТА БЭХИ ЭБ НАЙРАМДАЛАЙ, ГҮРЭНҮҮДЭЙ ХООРОНДЫН ХАРИЛСАА ХОЛБООНОЙ ТҮЛӨӨ

Г. С. ДХИЛЛОНОЙ хэлэhэн үгэ

Дээдэ тушаалта, г-н Брежнев!

Г-н түрүүлэгшэ!

Г-жа Премьер-Министр!

Парламентын гэшүүд, ханинар!

Танай аяншалга тушаа үнэн зүрхэнэй баясхалангай мэдэрэлтэй байhанаа өөрынгөө зүгhөө, манай орондо hуудаг 547 миллион хүнииe түлөөлдэг парламентын гэшүүдэй зүгhөө элирхэйлэн мэдүүлхэ зол хуби тудаhаниинь намда уҕаа аятай, энээгээр омогорхоноб. Мүнөөдэр зоригжуулхы, хани ёhоной үгэ хэлэhэнэйтнай түлөө дээдэ тушаалта Танда халуун баясхалан хүргэхыемни зүбшөөгыт, энэ үгыетнай бидэнэр үндэрөөр сэгнэнэбди. Тус үгыетнай бидэнэр удаан саг соо мартангүй hанажа ябахабди.

Дээдэ тушаалта, Та! Индиин илангаяа дүтэ харилсаатай ороной элитэ ехэ хүтэлбэрилэгшэ болонот. Үнэн сэхэ хани, маанадта бүхы сэжэ зүрхэнhөө hайниие хүсэдэг хүн, нягта харилсаа холбооной, хани барисаанай политикые найруулха ба хүгжөөхэ хэрэгые ехээр хүндэлдэг хүн бологшо танай эндэ ерээд байhанаар бидэнэр илангаяа ехээр баясанабди. Тус политикые манай арадууд үндэрөөр сэгнэдэг. Таниие эндэ халуунаар, дуратайгаар угталга, hүүлэй дүрбэн үдэрэй турша соо ябаhан лэ газартатнай Таниие үнэхөөрөөл баяртайгаар угталга танай оронииe манай арадай угаа ехээр хүндэлдэг байhые элеэр харуулна.

Инди ба Советскэ Союзай хоорондохи хани барисаае манай арадууд хүндэтэйгөөр сэжэдээ хадууржа ябадаг. Манай хани барисаан залуу ургамал модон шэнги бэшэ. Индиин үшөө сүлөөрөөгүй байхын бүри урда тээ манай арадууд бэе бэедээ дуратай дүтэ байдаг hэн. Агуу ехэ ухаан бодолтон Лев Толстойн нүлөөндэ Махатма Ганди ехээр ороhон байгаа гэжэ бүхы дэлхэй дээрэ мэдээжэ. Ородой революциhаа манай сүлөөрэлгын хүдэлөөн зоригжодог, этигэл найдабаритай болодог hэн. Манай ударидагшад, тусхайлбал премьер-министр Джавахарлал Неру танай агууехэ тэмсэлээр, танай агууехэ туйлалтануудаар, Совет ороной жэшээгээр зоригжодог байгаа. Эгээл энэ түүхэтэ нэгэн эрмэлзэлгэ тэгшэ эрхын, сүлөөгэй, хүгжэлтын үзэл бодолнуудта, үгытэй ядуу байдал усадхаха хэрэгтэ бататаар этигэдэг, колониализм ба расизмда эсэргүүсэн тэмсэдэг манай арадуудые нэгэдүүлдэг. Тиимэhээ бидэнэй бэеэ даанхай байдалтай болоhоной hүүлээр манай хоёр ороной хоорондохи харилсаануудай хододоол урган хүгжэдэг байhаниинь ороймоошье гайхалтай бэшэ. Эдэ харилсаанууд үргэдэн гүнзэгыржэ, бүри ехээр бэхижэн, жэл ерэхэ тудам улам бүри үрэ ехэтэй болодог байха юм.

Эрдэм ухаанай үзэгдөөгүй ехээр хүгжэhэнhөө уламжалан, дэлхэй дээрэхи зай дайдануудай улам богони боложо байhан үедэ бидэнэр мүнөө ажаhуунабди. Манай дэлхэйн арадуудай ниитын эрмэлзэлгые хараада абан, хүн түрэлтэн хэзээ хэзээнэйхиhээ ехээр мүнөө hанам жалха, ябуулга хэхэ ёhотой. Өөhэдынгөө шухала хэрэглэмжэнүүдые хангаха арга боломжоёо хаhагдаhан дарлагданги арадуудай бии байhан сагта дэлхэй дээрэ ёhотойл зол хуби байжа шадахагүй.

Дээдэ тушаалта Та! Энхэ тайбанаар зэргэ оршон байха табан шухала гол ёhые мэдэрhэн дэлхэйн эгээн түрүүшын ударидагшадай нэгэн Та болонот. Энэ баримта танай сэсэн мэргэн, холо харадаг байhыетнай элирхэйлнэ. Дэлхэйн арадууд бэе бэедээ ойртолсохо, хүгжэхэ, өөhэдынгөө эрдэм мэдэсэ, дүй дүршэл болон нөөсэнүүдые хубаалсан тогтоогдодог харилсаа холбоондо үндэhэлэн дэбжэлтын замаар дабшаха ёhотой. Энэ хадаа танай агууехэ пацнин шухала гол ёhонуудай нэгэн болоно. Та энэ гол ёhые шууд сэхээр, бата hайнаар этигэн дэмжэдэг байнат. Манай хоёр ороной хоорондохи харилсаан хадаа хоёр арадаймнай хоорондо таатай hайн харилсаа холбоо байгуулха эдэ hанал бодолнуудта үндэhэлдэг гэжэ бүтэдэндэ hайн мэдээжэ.

Үнэхөөрөөшье, Инди Советскэ Союз хоёрой хоорондохи хани барисаа, харилсаа холбоо хүгжөөхэдөө бүхы арадуудай хоорондохи харилсаануудай шэнжэ шанарые тодорхойлхоор hанал бодолые бидэнэр хүтэлбэри болгонобди. Бидэнэр олон удаан жэл соо хани барисаатай, харилсаа холбоотой байхадаа түрүү, амгалан ёhоной хоёр арад элдэб hалбаринуудай талаар таарамжатай hайн харилсаа холбоотой байжа шадаха гэжэ бидэнэр бүхы дэлхэйдэ гэршэлэн харуулаабди. Харилсаа холбоон хадаа али алиндаа туhатай байжа, али алинаа баяжуулхаhаа гадна, эб найрамдал, тогтууритай байдал хангаха хэрэгтэ угаа туhатай байжа шадаха.

Дээдэ тушаалта Та, Тан шэнги элитэ ехэ ударидагшын айлшалалга энэдхэг-совет хани ёhоной холбооe бэхижүүлгэдэ угаа ехэ туhа нэмэри оруулаа, манай арадуудые бүри ехээр ойртуулаа гэжэ мэдүүлхыемни зүбшөөгыт.

Дээдэ тушаалта, г-н Брежнев, Танда эндэ байгшадай бултанайнь зүгhөө үшөө дахин баясхалан хүргэхыемни, бидэнэй дунда Танай байhанаар баярлаhанаа элирхэйлэн мэдүүлхыемни зүбшөөгыт. Манай парламентын, манай арадай үнэн зүрхэнэй халуун амаршалга Советскэ Союзай агууехэ арадтаа дамжуулхыетнай Таниие бидэнэр гуйнабди.

(Индиин парламентада болоhон уулзалга тухай түгэсхэл. Эхиннинь 1-дэхи, 2-дохи нюурнуудта)

ФРАНЦИИН ажалшад өөhэдынгөө эрхэ сүлөөгэй түлөө шанга тэмсэл хэhээр. Хэдэн мянгаад шахуу хүдэлмэришэд демократическа болон профсоюзай эрхэ сүлөөгэй, ажаhуудалай муудажа байhые буруушаана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Крезодохи (Бургунди) заводуудай хүдэлмэришэдэй буhалгаан. Эдэнэр салин хүлhыень нэмэхэ эрилтэ табина.

КЕЙСТОН—ТАСС-ай фото.

„Буряад үнэндэ" бэшэhэнэй hүүлээр

«ОМОЛИИН ТАРГАНИИЕ ҮЗЭХЭМ ГЭЭД...»

Иимэ гаршагтай фельетон манай газетын сентябриин 22-ой номерто толилогдоhон байгаа. Кабанскын аймагта ажаhуудаг В. Дементьев, И. Загибалов гэгшэд Сэлэнгэ мүрэн соохоо хуули бусаар олон тоото омоли барижа байтараа милициин хүдэлмэрилэгшэдтэ балшыса баригдаа гэжэ тэрэ фельетон соо шүүмжэлэгдэhэн юм.

Тус фельетоной мүрөөр хэмжээ абахын тула Кабанскын аймагай арадай сүүдтэ газетын редакци хандаhан байгаа.

«Фельетон соо хэлэгдэhэн баримтанууд булта зүб гэжэ элирүүлэгдээ. Мүрдэлгэ hаяшаг дүүргэгдэжэ, В. Дементьев, И. Загибалов гэгшэд арадай сүүдэй урда зогсожо, зэмээ амасаба. Тэдэнэр тус тустаа 2 жэлээр сүлөөгөө хаhагдаhан байна» гээд Кабанскын аймагай арадай сүүдэй түрүүлэгшэ нүхэр Уладаев М. редакцида мэдээсэбэ.

ОЙН ХУЛГАЙШАН

СЕНТЯБРЬ hара барагдахая байгаа hэн. Энэ жэлдэ ута намар болоhон тула hүниндөө дулаан, hалхи багатай, модоной набша намаа hаял шарлахаяа забдахадажа байба.

Үүр сайха үдыхэн хэбэртэй. Нэлэнхы үргэн тайгын гүнзэгыдэ, Витим мүрэнэй хойто бэедэ шара шубуунай муухайгаар hүүхирхэ хирэ-хирэ болоод лэ дуулдана. Улайда дуратай хомхой хободог энэ шубуун hүнии харанхыгаар элдэб арьяатантай дахасалдан. «хүнэhэн» болоhон али нэгэ амитанай hэедэ хүртэлсэдэг хаш. hүниндөө зольбордог энэ шолмо хэтэрхэдээ буу барhан хүнэй харанхыда ябаа hаа, урда хойгуурнь эрьеэд hаладаггүй...

Наранай арайл гараагүйхэн байхада, буугай шанга абяан дээрэ дээрэhээ хоёр дахин соностожо, нойртоо дуураhан тайгые доhолгобо. Гэдэhээрээ сүмэ буудуулhан нэгэ буга хоёр тээшээ шуhа адхан, шадал мэдэн харайба. Аминдаа хайрагүй амитан байха бэшэ, шархатаhан тэрэ буга алуурша нhаа алас холодохо золгүйдэбэ. Хоёрдохи буудалгын hүүлээр арьягар hалаатай эбэрээрээ газар хадхан мухарилай...

Арадаа хотоомхо ургэлhэн, «карабин» буу бариhан нэгэ хүн шэдхэ соohоо hуга харайн гараад, иишэ тиишээ үлыжэ, үндыжэ байжа хараба. Ойр тойрон амиды амитан үгы хэбэртэй. Хотоомхо соohоо сарба hүхээ гаргажа, үлэнхэ шоно дол адли гүйжэ ошоод, унагааhан бугадаа аhашаба. Аминиинь хөөрэнхэй: хомхой хоодог сэдьхэлын «олзодоо» урмашаа гү, али хулгайн мүрөөр ябажа, хүбшын баялигта хоро хүргэhэнhөө айжашье болоо. Хүндэ харагдангүй энэ ехэ улайгаа хараа далда оруулхые оролдон, ярана, тэбдэнэ.

Амба сарай зэргэ томо буга үбшэхэ гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ байба ха. Нилээн носолдожо, гэдэhэ доторыень гаргаба. Тархи, тагалсагыень таhа сабшажа модоной орбон доро булаад, сэбэр мяхыень арhандань оройн хадагалжа үрдихэдөө аминиин нэгэ бага доро оробо хэбэртэй. «Зай, ихэдээшье хэрэг бүтэбэ гээшэ. Олзотойхон ойhоо бусахамни. Теэд ямархан аргаар хүнэй нюдэндэ харагдангүй мяхала гэртээ абаашахаб» гэжэ аман соогоо гүбэнэн байжа шэбшэнэ. Муу морин энэ ехэ мяха даахагүй, трактораараа ерээд лэ, hүниин харанхыгаар абаад ябашаха байна...

Ой тайгын баялиг — гүрэнэй зөөридэ хуули бусаар, хулгайшан ёhoор хоро хүргэhэн энэ хүн хаанахи, хэн гээшэб гэжэ асуудалтай болоно. Яруунын аймагай Витимэй совхозой тракторист Владимир Константинович Васильев гээд харюусая.

Мантан томо буга инзагахан бэшэ даа, тэрэниие hугаб шалаад гэртээ хүрэжэ ерэхын аргагүй. Олоной нюдэн хурса, ойн хулгайшанай ямар муу хэрэг үйлэдөөд ерэhэниие хүн зон тэрэ доронь мэдээд байдаг. Сентябриин 29-дэ хуули бусаар олзо хэhэн энэ ушар тухай мэдээсэл аймагай агнууриин хэрэг эрхилэгшэ нүхэр Гребнёвтэ дуулдажа, Владимир Васильев лицензигүйгөөр буга алаhанаа мэдэрхэ баатай болоо hэн. Ойдо гараад дура зоргоороо буга алаhанайнгаа түлөө 500, мяханайнь түлөө 72, хамта дээрэнь 572 түхэриг яла тракторист Васильевтэ түлүүлхэ, «Лось» гэжэ карабин бууень бусаалтагүйгөөр абаха эрилтэтэй документ республикын агнууриин хэрэг эрхилдэг зургаанhаа Яруунын аймгүйсэдкомой дотоодын хэрэгүүдэй таhагта эльгээгдэнхэй.

Энэ жэлэй март hарада Баунтын аймагта баригдаhан баhа нэгэ хулгайша ангуушан тухай хэлэнгүй гарахын аргагүй. Тасимо тосхондо ажаhуудаг Никанор Бянкин гэгшэ олониитэдэ ашатай туhатай ажалда балай ябадаггүй, хубиингаа хэрэг хараад лэ гүрэнэй баялигта бад гэтэр гар хүрөөд, хонжоо наймаа хээд, хүнгэхэнөөр ажаhуудаг байhан. Агнууриин хаhын дүүрэhэн хойно ямаршье зүбшөөлгүйгөөр гансахан hара соо 2 булга, 3 гүрөөhэ, 6 ондатра, 21 хэрмэ, 2 hолонго бараад, арhыень «хормой доропоо» наймаалжа ябатараа, тэрэ баригдаhан юм.

Байгаалиин баялигта иимэ ехээр хоро хүргэдэг энэ хүниие миин орхихын аргагүй байгаа. Арадай сүүд 2,5 жэлээр Бянкинай эрхыень хаhажа, гүрэндэ ехэ гарза хохидол ушаруулдаг байhан дээрэhээнь хубиинь зөөриhөө 1.361 түхэриг нэхэжэ абахаар шиидхэhэн байна.

«Үргэн» дэлгэр Буряад оронойимнай алишье нютаг ой тайгаар, уhа голоор баян. Тэндэнь элдэб түхэлэй ан гүрөөл, загаhан; шубууд үдэдэг. Эдэ бүгэдэ арад зонноймнай ниитын зөөри мүн. Агнууриин хаhын эхилээгүйдэ гүрэнэй тусхай зургаанай зүбшөөлгүйгөөр тэрээндэ гар хүрэхэ, алаха эрхэ хэндэшье үгтөөгүй. Гэбэшье, зарим нютагуудта агнууриин ёhо гурим сахидаггүй, жэлэй дүрбэн сагта ойдо дайралдаhан лэ ямаршье ан аладаг хүдхэшүүл бии гээшэ. Тиимэ бүдүүлиг аргаар агнуури хэгшэд гүрэндэ хэды ехэ хохидол ушаруулнаб?!

Инзагалхаа ябаhан гүрөөhэ, тугаллаха буга, хандагай гү, али дальбараануудаа дэгжээжэ ябаhан шубуу алажа огто болохогүй бшуу. Хабар, зунай үедэ эмэ ан, шубуу алабал, түл түрэсыень баhал үгы хээб гэжэ мэдэхэ хэрэгтэй. Агнууриин гуримай хамаг эрилтые хүн бүхэн мэдэхэ ёhотой гэхэдэ, хомхой сэдьхэлтэй зарим нэгэн өөрынхеэрээл болоод байха юм. Ахын аймагай ан олзоборилгын ажахын штадта байдаг ангуушан Леонид Дамбуев гэгшэ үнгэрhэн августын 25-да (ан алаха саг бэшэ) лицензигүйгөөр нэгэ хандагай алаад баригдаа hэн. Тэрэнэйнгээ түлөө 725 түхэриг яла түлөөд, үшөө жэлэй туршада салин хүлhэнэйнгөө 15 процентые даруулжа байна. Гүрэнэй ажахын бодото ангуушан байтаад иимэ юумэ хэжэ байhан хүниие хүн зоной шоо үзэхэ, шобто хараха тон зүб.

«Нэтэржэ, нэхыгээ пэрэhэн» ондоо түхэлэй хулгайшад дайралдадаг. Тэдэнэр агнууриин хоригдоhон арга хэрэглэжэ, hүниин сагта машинаар гэрдэлгэ хээд, ан гүрөөл хюдана, hаадаг (самострел), урьха табина. hүниин харанхые гэрэлтүүлжэ ябахадаа, адуу мал ан гүрөөлhөөр илгаруулхаяа болёод, амитайл юм hаань буудажа, ажахынуудта гарза хохидол ушаруулhан баримта дайралдаа. Энэ зэрлиг аашынгаа түлөө тэдэнэр шанга зэмэдэ хүртэнхэй, хүдэлмэриhөө сүлөөлэгдэhэн, ажахыда ушаруулhан гарзаяа сүм түлэhэн байха.

Хулгайгаар агнуури хэгшэдтэй тэмсэлдэ нютаг бүхэнэй олониитэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, байгаалиин баялигые арьбадхалсаха зэргэтэй. Агнууриин хаhа, ёhо гурим сахидаггүй, ан бариха эрхэ олгодог лицензи худалдажа абангүй, дайралдаhан лэ амитаниие алажа ябагшад олоной шүүмжэлэлгэдэ табигдаха ёhотой. Байгаалиин баялиг аршалан хамгаалха тухай хуули нягта наринаар сахиха гээшэ совет хүн бүхэнэй нангин уялга мүн.

Б. ДАШИЕВ,
журналист.

ДЭЛХЭЙН ГАЗЕТЭНҮҮД ЮУН ТУХАЙ БЭШЭНЭБ?

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хани ёhоной албанай хэрэгээр Индидэ ерээд байhан тухайда дэлхэйн хэблэл гол анхаралаа хандуулна. Совет-энэдхэг хөөрэлдөөнүүд тухай Л. И. Брежневэй Индиин Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэдтэй уулзаhан тухай, Индиин Национальна конгресс гэдэг партиин түрүүлэгшэ Ш. Д. Шарматай тэрэнэй хэhэн хөөрэлдөөн тухай мэдээсэлнүүдые газетэнүүд эгээн лэ эли газарта тунхаглана. Энэдхэг-совет соёлой бүлгэмэй эдэбхитэдэй хүндэтэ совет айлшаниие хани халуунаар угтаhан тухайнь, мүн эндэ К. П. Ш. Меноной, Л. И. Брежневэй, Индиин Премьер-Министр Индира Гандиин хэлэhэн үгэнүүд тухай газетэнүүд мэдээсэнэ.

Энэдхэг-совет соёлой бүлгэмэй эдэбхитэдтэй Л. И. Брежневэй уулзалга тухай хөөрэхэдөө, «совет хүтэлбэрилэгшэ нэрьемэ, удаан үргэлжэлhэн альга ташалгаар угтагдаа» гээд «Таймс оф Индиа» газетэ бэшэнэ. Л. И. Брежневэй хани ёhоной хөөрэлдөөнүүдые хэлгэ «энэдхэг-совет харилсаа саашадань хүгжөөлгын шэнэ шата» болоно гэжэ Делиин ондоо газетэ — «Нэшнл геральд» тэмдэглэнэ.

Албанай хэрэгээр Индидэ ошоhон ушарынь бүхы дэлхэй дээрэ, илангаяа Ази түбидэ амгалан байдал hэргээхэ, эб найрамдал хангаха арга олгохо гээд Польшын «Трибуна люду» газетэ найдажа байhанаа мэдүүлнэ.

Совет-энэдхэг хөөрэлдөөнүүдэй үрэ дүнгүүд хоёр ороной хоорондохи харилсаа саашадань hайжаруулха байна гэжэ Парижай «Юманите» тэмдэглэнэ. Совет-энэдхэг хөөрэлдөөнүүдэй үедэ амгалан ёhoор зэргэ оршолгын гол ёhонуудта үндэhэлhэн гадаадын политикын асуудалнуудаар хоёр орон нэгэн адли hанал бодолтой байhанаа элирхэйлбэ гээд Японой «Нихон кэйдзай» газетэ бэшэнэ. Л. И. Брежневэй хани ёhоной хөөрэлдөөнүүдые хэхэеэ албанай хэрэгээр ошолго совет-энэдхэг политическэ, экономическа харилсаа саашадань хүгжөөхэ байна гэжэ Лондоной «Таймс» тэмдэглэнэ.

Социалис гүрэнүүдэй хэблэл элдэб материалнуудые тунхаглана. Югославиин арадуудай национальна hайндэртэ зорюулагдаhан материалнууд элдэб оронуудай хэблэлдэ үргэнөөр барлатдана.

16 Араб ороной гүрэнүүдэй ба правительствануудай толгойлогшонорой Алжирта болоhон зүблөөнэй дүнгүүдтэ гадаадын хэблэл нилээд ехэ hуури үгэнэ. Израилиин булимтаран эзэмдэhэн Араб газар нютагуудые бүрин сүлөөлхын түлөө эрид шиидэнги байhанаа зүблөөндэ хабаадагшад мэдүүлээ гэжэ шэнжэлэгшэд элирхэйлэн батална. «Араб оронуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүблөөн булимтаран эзэмдэгдэhэн альганайшье шэнээн араб газарые сүлөөлхөөр шиидэнги байhыень баталба», — гэжэ Англиин «Гардиан» газетэ бэшэнэ. Зүблөөндэ хабаадагшадай социалис оронуудта хандаhан хандалгада газетэнүүд гол анхаралаа хандуулхадаа, араб арадуудай үнэн зүб тэмсэлдэ Советскэ Союзай, мүн бусад социалис гүрэнүүдэй сэрэгэй ба экономическа ехэ туhаламжа, политическэ дэмжэлгэ үзүүлжэ байhандань үндэр сэгнэлтэ үгэбэ.

(ТАСС).

ХАНОЙ

ДРВ-гэй МИД-эй мэдүүлгэ

ТАСС

Вьетнамай Демократическа Республикын Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын мэдүүлгэ эндэ тунхаглагдаба. Ноябриин 28-да США-гай тагнуулай самолёт Вьетнамай Демократическа Республикын агаарай дайда руу, хоёр удаа нэбтэрэн орожо, Нгеан провинциин районууд дээгүүр ниидээ гээд энээн дотор хэлэгдэнэ. ДРВ-гэй МИД иимэ ябуулгануудаа дары болиулха, Париждахи хэлсээгээ, 1973 оной июниин 13-най хамтын коммюнике наринаар сахиха эрилтэ табина.

Хилын саанаhаа

ТЕЛЕФОН·ТЕЛЕГРАФ·РАДИО

ХАНОЙ

АМГАЛАН АЖАЛАЙ АША ҮРЭ

ТАСС

Эдэ үдэрнүүдтэ Вьетнамай Демократическа Республикын ажалшад намарай барайгар хуряажа эхилбэ. Хэдэн зуун жэлнүүдэй саанаhаа уг үндэhэтэй ёhо заншалаар Вьетнамай таряашад «Барайгарай шэнэ ургасын hайндэр» тэмдэглэдэг юм. Буртаг шэрэнгитэй, намаг надхатай газарнуудые элдүүрилжэ, вьетнам арадай элинсэг хулинсагууд барайгар тарижа захалhан түүхэтэй. Олон жэлэй турша соо үргэлжэлhэн дайнай hүүлээр «Барайгарай шэнэ ургасын hайндэр» энэ жэлдэ түрүүшынхеэ тэмдэглэгдэхэнь. Энэнь хүн зоной амгалан байдалаа hэргээхыень элирхэйлэн гэршэлнэ.

ДРВ-гэй ЦСУ-гай мэдээсэлэй ёhoор, ургаса хуряалга нёдондонойхиhоо үлүү hайнаар, эмхитэйгээр үнгэргэгдэжэ байна. Республикын барайгарай талмайн 72 процент дээрэhээнь барайгар хуряагдаа. ДРВ-гэй хүдөө ажахын 600 кооператив шэнэ ургасын барайгар гүрэндэ худалдаха түсэбөө дүүргээ.

Амгалан ажал. Гэрэлтэ hайхан ерээдүй тээшээ зам бата найдамтайгаар гаргажа байhан ДРВ-гэй арад бүхы хүсэ шадалаа, эрмэлзэл зоригоо ургаса хуряалгада зорюулна бшуу.

ГАВАНА

Л. Корвалан олтирогто абаашагдаба

ТАСС

Сантьягаhаа ороhон мэдээсэлнүүдэй ёhoор, Чилиин Коммунис партиин генеральна секретарь Луис Корвалан Магелланай хоолойдо дүтэ шадархи Досон гэжэ хүн зонгүй олтирогто абаашагдаа гээд соносхогдобо. Арадай нэгэдэлэй хүтэлбэрилхы гурбан ажал ябуулагша — горнорудна промышленностиин министр Фелипе Рамирес, радикальна партиин түрүүлэгшэ Ансельмо Суле, Чилиин Национальна конгрессэй депутадуудай палатын гэшүүн Камило Сальво мүн лэ тиишэ абаашагдаhан байна.

Сэрэгэй хунта Досон олтирогые ехэ концентрационно лагерь болгоо. Арадай нэгэдэлэй правительствын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад тиишэ абаашагдан, тамалагдан зобоогдоно. Арадай нэгэдэлэй правительствын гадаадын хэрэгүүдэй министр Клодомиро Альмейда, национальна оборонын министр Хосе Тоа, гэр байрын ба городской барилгын министр Анибаль Пальма, дотоодын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Даниэль Вергара, гүрэнэй техническэ университедэй ректор Энрике Кирберг болон Чилиин политическэ, гүрэнэй бусад ажал ябуулагшад эндэ түрмэдэ хаагдаhан хүнүүдэй дунда бии.

БЕРЛИН

Э. ХОНЕККЕР П. Н. ДЕМИЧЕВТЭЙ ХӨӨРЭЛДЭБЭ

ТАСС

СЕПГ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Э. Хонеккер эндэ ерээд байhан КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КПСС-эй ЦК-гай секретарь П. Н. Демичевтэй эндэ уулзаба.

П. Н. Демичев КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневhээ аха дүүгэй халуун амаршалга Э. Конеккерто дамжуулба.

СЕПГ-гэй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүд, СЕПГ-гэй ЦК-гай секретарьнар К. Хагер, Г. Аксен, В. Ламберц, СЕПГ-гэй ЦК-гай харюусалгата хүдэлмэрилэгшэд, мүн СССР-hээ ГДР-тэ байдаг элшэн сайд М. Т. Ефремов хани халуун оршон байдалда үнгэрhэн хөөрэлдөөндэ хабаадаhан байна.

ЛОНДОН

Ла-Манш доогуур тоннель баригдахань

ТАСС

Англиие Францитай түмэр замай харилсаагаар холбохын тула Ла-Манш доогуур тоннель бариха бэлэдхэлэй хүдэлмэри хэхэ тухай хуулиин проектые Англиин парламентын общинануудай палата hайшааба. Энээнэй тула 30 миллион фунт-стерлинг hомолхыень Англиин правительствада зүбшөөгдөө. Тоннелиин утань — 52 километр, тэрэ тоодо 33 километрынь далайн оёороор гаргагдаха байна.

Англиин, Францийн хабаадаха тоннелиин барилга 1975 ондо эхилжэ, 1980 ондо дүүргэгдэхээр түсэблэгдэнэ.

ЛОНДОН

Жолоошодой буhалгаан

ТАСС

Англиин ниислэлэй «түргэн туhаламжын» албанай 1.500 жолоошон 24 часай буhалгаа соносхобо.

Салин хүлhыень дээшэлүүлхэ тухай эрилтэнүүдыень консерваторнуудай правительство хангахаяа арсаhан байгаа. Энэ ушарыень эдэнэр буруушаажа, буhалгаа соносхоо. Буhалгаанай үедэ «Ехэ Лондондо» «түргэн туhаламжын» хэдэхэн автомобиль хүдэлхэ байна.

УРЯАЛ ТЭМСЭЛЭ...
УУР СУХАЛАЙ ҮГЭНҮҮ...

Бүхы дэлхэйдэ мэдээжэ болоhон, «Эб найрамдала... лөө тэмсэлэй Ленинскэ шангай» лауреат, Чилиин ар... үнэн хүбүүн, патриот Пабло Неруда фашис хархис... рэгэй хорото муухай шуhата урбалта хэhэнэй hү... иимэ хүндэ сохилтодо тэсэнгүй, наhа дүүрэhэн ... «Шулуунай зэбүүрхэмэ буртаг хамхуулнууд, могой... дай өөпэдынь этээрхэмэ хорото могойнууд, нохос ... ралнууд!» гэжэ уур сухалта шүлэгүүдэйнгээ нэгэндэ ... ло Нерудын бэшэhые hананабди.

Мүнөө hаяхан гансахан Чилиин бэшэ, бүхы дэл... арад зон Виктор Хара гэжэ оюун бэлигтэ поэт, арад... гаа патриот хүбүүнэй хархис муухай хунтын алуур... та тамын муухай тама, түрмын hүрөөтэй хүрмэ бо... доhон «Насиональ» стадиондо алуулhые хүн бүхэн ... гутан уурлажа мэдэбэ.

Шунахай хунтын сэрэгшэдэй шуhата гарта ор... Виктор Хара алуулхынгаа урдахана дооро хэблэгд... шүлэг дэбтэрэй хуудаhанда бэшэжэ. «Насиональ» ... дион дээрэ байhан нүхэртөө үгэhэн байна.

Тэрэ нүхэрынь үдэрэй аза талаан боложо, аха арга... хунтын адуурышадhаа мултаржа, Виктор Хара нүхэр... гөө hүүлшынь энэ шүлэгые ами наhанаараа сасуу... габьяа гаргажа, Франци асараа.

Тэрэ шүлэгынь «Комсомольская правда» газетын ... рижай корреспондент Б. Гурновоор дамжуулагд... Москва хүрэжэ, «Комсомольская правда» газетын ... риин 12-ой номерто хэблэгдээ.

ЖАДАhАА ХҮСЭТЭЙ, ҮХЭЛhӨӨ ХҮСЭТЭИ

Талмай жаахан городой хэhэгтэ,
Альганай зэргэхэн газарта
Аяар таба мянгабди.
Таба мянгабди бидэнэр эндэ.
Теэд хэды бибди бидэнэр энэ городто,
энэ орон...

Ороohо таряа тарижа байhан,
Оньhото станок ябуулжа байhан
Арба мянган гарнууд гээшэл даа.
Хэды олон хүнүүд эгээ эндэ,
Хэмгүй ехэ үлэсхэлэн, зоболон
Хэлэшэгүй хэhээлтэ ядарал үзэнэб.
Хэды даарахаб, ёоложо уйланаб,
Хэhээлтэ тэсэнгүй галзууран хосорноб?
Бидэнэрэй олон зон үхэжэ мүнхэрөө.
Тээ тэрэ хүбүүе — сохи сохиhoop алаа.
Хэhээжэ хүниие нимээр сохидог гэжэ би
Хэдынэйшье үедэ этигэхэгүй ябааб.
Яhаншье зэрлигээр сохёо, алааб даа.
Заримаднай иимэ тамаhаа бэеэ амаруулхаяа
Үндэр дээрэhээ доошоошье дэбхэрээ,
Нүгөөдүүлынь толгойгоороо шулуун хана сохёо...
Үхэлэй баг болоhон нюуртай тэдэнэрнай
Үхэжэл бэеэ амаруулаа.
hүрөөтэй даа фашизмын галзуу аашa.
Бүдүүлиг муухай хара хэрэгээ фашистнар
Бүхэригөөр бүтээхэеэ оролдонол гээшэ ха,
Юртэмсынгөө муухай алуурай хэрэгүүдые
Юунэйшье урда тогтонгүй фашистнар дүүргэнэ.
Шуhа адхахадаа габьяа хэжэ байhаар
Шунахайгаар hанана, энэ жэрхэмшэг,
Доошоо обёоржо хараа hаа, ехэ дээдын тэнгэри,
Долоон хоногто бүтээhэн юм гэгдэдэг энээхэн газар...
Танихагүйл байхаш, таннбал hүрөөдэхэш...
Эндэмнай хүн гэжэ үгы, гансал номер дугаар бии...
Ухаа бодолни дахяад гэнтэ мэдэл оробо...
hүрөөтэйгөөр түерhэн танкнуудые,
hүртэй нюурнуудаа бүгэлхэ нюухаяа болиhоhон
солдадуу...

hүрдэнгүй, айнгүй гэтэжэ харанаб...
Хэды бибди бидэнэр? Таба мянга гү?
Үгы—эсэргүүсэн буруушаажа бодоhон бүхы дэлхэй...
Ажал хэжэ баатаржаhан
Арба мянгахан гарнууд аалди оройдоо?
Үгы, маанар шэнги тон нимэшүүл
Манай орон соо хэды олон гээшэб даа!
Нүхэр президентын шуhан
бомбоhoo, пулемёдhoo хүсэтэй.
Манайхинай нюдарга харюу болгожо сохихол дайса...
Иимэ байдалда энэ дуу зохёохонь яаhан хүндэб д...
Алуулха сагайнгаа ойртожо ерэhые мэдэнэб...

Ч. ЦЫДЕНДАМБАЕВ оршуул...

ПРАВДА БУРЯТ...

Нэгэдэхи, хоёрдохи ... hанда: Хани ёhоной ал... хэрэгээр Л. И. Бреж... Индидэ ошоод байhан ... материалнууд. КПСС-э... комой нэгэдэхи секрета... болон аймагай гүйсэд... дай түрүүлэгшэнэрэй ... лөөн дээрэhээ. Бур... АССР-эй Верховно С... Президиумэй Указууд.

Гурбадахи хууда... Хани ёhоной албанай ... гээр Л. И. Брежневэй ... дэ ошоод байhан тухай ... териалнууд. Хилын ... hаа.

Дүрбэдэхи хууда... Субботын хуудаhан.

СЭЛХИР ЭКРА...

НЭГЭДЭХИ ПРОГРА...

«Орбита» харуул... 13.05 — hүүлэй ... 13.10 — «Элүүр энхэ... дал» — эрдэм дэлгэ... гын программа. 13.4... **Үнгэтэ телевидени.** ... фильмнүүд харуула... 14.10 — «Бэдэрэлгэ» ... левизионно альманах. — А. ба П. Тур. «Ганс... шэ» — телевизионно ф... зүжэг. 16.50—17.00 — ... hарлалга. 17.00 — ... **телевидени.** «Ан ами... байдал». 18.00 — ... **телевидени.** «Артлот... эстрадна программа. — «Время» — мэдэ... программа. 20.00 — «... да кинокомеди» «... ристы» — уран hайх... фильм.

Улаан-Үдэ харуул... 21.30 — «Бултанда ... рюусалгатай» — уран... ханай фильм.

«Орбита» харуул... 23.00 — «Концерт... соо», Азербайджанай ... артист Муслим Ма... дуулана. Кремлиин ... нүүдэй Ордонhoo дам... га. 24.00 — «Время» ... дээсэлэй программа.

ХОЁРДОХИ ПРОГРА...

Улаан-Үдэ харуул... 18.00 — «Август h... уран hайханай фильм. — Концерт.

САГААН УЛАР...

Мүнөөдэр республ... торнай үүлэтэйшэг ... Зарим газарта саhан ... Баруун хойноhоо се... 10—14 метр хүсэ... hалхилха. Температур... 10, Байгал шадар ... Улаан-Үдэдэ hүниндөө ... 20, үдэртөө 8—10 ... хүйтэн болохоор хүлэ...

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУДЕ...

□«БУРЯАД ҮНЭН»□ 1973 оной декабриин 1. □ 4-дэхи хуудаhан □ Типография управления по делам издательств, полиграфии и книжной торговли Совета Министров БурАССР □ Ц-04363. Заказ №